

Přítomnost

ROČNÍK VII.

V PRAZE 3. září 1930.

ČÍSLO 35.

Karel Scheinpflug:

Soumrak kolonií.

V uplynulých letních měsících nápadně umlkly v novinách zprávy o odboji domorodců v britské Přední Indii i ve francouzské Indočíně. Byl by však na omylu, kdo by z toho soudil, že v obou těchto koloniích nastal už klid, právě jako ten, kdo by z mlčení novin nabyt přesvědčení, že v Maroku vládne již několik let bezpečný mír. Zájem světové veřejnosti je prostě nestálý a postižené státy mají přirozeně snahu, aby se svět dovídalo co nejméně o jejich koloniálních nesnázích.

Dojde v nejbližší době k mírovému jednání mezi anglickou vládou a indickými svárádžisty? Po nesmiřlivé odpovědi Gandhiho domnívají se mnozí politikové, že nikoli. Ale k tomuto jednání jistě dojde, ne-li dnes, tedy zítra, a výsledek, k němuž povede po delším kratším váhání, lze snadno předpovědět: samospráva Indie bude rozšiřována a rozšiřována, Indie půjde cestou jiných velikých územních výbojů britské říše — z kolonie stane se dominiem.

Neboť od počátku minulého století projevuje se v dějinách lidstva tendence k svéprávnosti národů a ta se sotva zastaví na hranicích Evropy. Obě metody, jichž bylo dosud užito v koloniální politice evropských států, osvědčily se proti ní bezmocnými. Násilný systém monopolní, jež prováděly Španělsko a Portugalsko, dovedl k vzbouření podmaněných a jejich osvobození; a liberální postup Anglie, jež dovolila ve svých koloniích svobodný obchod a ponechala jejich obyvatelům jistou míru politických práv, umožnil vyspění ovládaných a jejich osamostatnění. Španělsku zbyl z celého jeho kdysi ohromného koloniálního panství jen ždíbec Maroka a Portugalsku několik nevzdělaných a nehostiných pruhů na africkém pobřeží. Anglie si sice většinou udržela své staré koloniální panství a ustavičně je rozšiřujíc vybudovala nejrozsáhlejší říši světa, jejíž území zabírají 34 miliony km^2 a živí 400 milionů lidí; ale její kolonie mění se znenáhla v dominia — v státní útvary, jimž chybí jediný krok k úplné samostatnosti.

Avšak i hospodářský prospěch z kolonií jeví se čím dál tím pochybnějším. Vykorišťovací systém monopolní nedovolil podmaněným domorodcům, aby hospodářsky zesílili a stali se významnými odběrateli podmanitelů. A liberální systém svobodného obchodu jim umožnil, aby se do značné míry vymanili ze závislosti na výrobě „mateřské země“. Kdyby Španělsko a Portugalsko mohly sestavit řádné účty své koloniální politiky po hospodářské stránce, výsledkem byl by sotva zisk. Obě tyto nejstarší koloniální moci stojí tu dnes jako politicky neklidné státy skrovného mezinárodního vlivu, s nečetným obyvatelstvem, kulturně dost zaostalým, s nepatrným průmyslem, a svým zahraničním obchodem octlly se na 15., resp. 42. místě mezi evropskými státy. A Anglie, stát podmanitelů, který vládne čtvrtině zeměkoule, má při tom 1250 miliard Kč státních dluhů, jeho občanstvo je zatíženo největšími daněmi v Evropě

a trpí již deset let takovou průmyslovou krizí, že se počtem svých nezaměstnaných řadí hned za Německo, stát, který prohrál světovou válku.

Jediný úspěch, který zbude Angličanům i Španělům trvale jako odkaz jejich staleté kolonizační činnosti, je rozšíření jejich národního jazyka po dalekých a širokých oblastech světa. Úspěch, jehož nelze podceňovat, neboť dal anglosaskému kmeni kulturní možnosti, jakých nemá žádný jiný národ. Ale u Španělů i tady se ozývá oprávněná pochybnost, dovedou-li této výhody kulturně využít.

Ale kulturní zájmy nejsou z těch, které za našich dnů určují zahraniční politiku evropských států. Překvapující, stále však zřetelnější zkušenost, že kolonie se trvale nevyplácejí, rozhodne o vývoji koloniální politiky. Ani koloniální úspěch Holanďanů, jimž se podařilo zachovat si až na naše časy výnosné koloniální panství, jež má šedesátkrát větší rozlohu a sedmkrát více obyvatel než jejich vlast, nezůstane jistě trvale výjimkou z pravidla. Vývoj se tu prostě opozdil, jest však otázkou času, jak dlouho udrží tento nevojenský stát v područí tuto přesilu podmaněných, jejichž věrnost nebyla také vždy udržována nehumánnějšími prostředky. Takovou výjimkou mohly by se státi ještě nejspíše Alžír a Tunis, severoafrické kolonie francouzské, jež mají tu neocenitelnou výhodu, že leží přímo za humny ovládacího státu. Francie, jež zažila v minulosti rovněž trpké zkušenosti ztrátou svých starých kolonií v Severní Americe, mohla by v těchto blízkých, málo zalidněných zemích s příznivým podnebím založit Novou Francii, kdyby nepatrný přírůstek populační a domácí blahobyti jí v tom nebránily. Než nedávné zkušenosti Německa, jež pozbylo svou prohrou ve světové válce rázem všech svých mladých kolonií, ukazují, jak nejisté jsou koloniální državy v případě válečných pohrom.

Jakmile přesvědčení, že hospodářský prospěch z kolonií je velmi pochybný, zobecní, zánik kolonií bude zpečetěn, neboť pro pouhou prestiž nebude moci žádný stát udržovati koloniální panství déle, než až se pod ním začne hroutit jeho rozpočet. Na tom nic nezmění fakt, že některé státy (Itálie) přicházejí ještě dnes s opožděnými touhami kolonizačními. Při pomalém postupu dějin může tento vývoj trvat ještě delší dobu, ale jeho směr je již dnes zřejmý, a jako zhyne nevolnictví mezi lidmi, zhyne jistě i mezi národy.

Až budou jednou dějiny kolonizační činnosti ukončeny, nebude to památník slávy pro starou kulturní Evropu. „Mateřské země“ kolonií bývaly zeměmi macešskými. V nezřízeném shonu po mamonu byly celé pokojné národy vyhubeny a jiné vykořisťovatelským systémem koloniální politiky stlačeny do nevolnictví. Tato politika prodloužila trvání otroctví a roboty, podryla mravnost podmaněných i jejich zdraví. Dala jim sice bibli, ale také kořalku a opium, zlepšila jejich komunikace, ale zabavila jejich obchod, opatřila jim železné nástroje, ale zničila jejich průmysl. V ohledu kulturním přineslo několik století maurské vlády Španělsku větší zisk, než několik století španělské vlády všem španělským koloniím.

Možno arci namítnuť, že táto politika rozšírila medzinárodné styky a dala evropskému priemyslu nová odbytiská výrobku a nová náleziská surovín. Ale cestou priateľskej hospodárskej súčinnosti bolo možno i týchto cieľov dosáhnúť dříve i úplněji.

P O Z N Á M K Y

Z domácnosti politickej strany.

„Směr“, krajský týdeník strany národne sociální, přinesl v posledním čísle na úvodním místě úvahu, z níž neváháme citovať pro známost širší veřejnosti, poněvadž se v ní dobře osvětlují stranické poměry.

„Čsl. strana národne socialistická nesmí se zpronevřit svému poslání. Je k tomu také třeba straníků, kteří jsou oddanými stoupenci strany. Pozorujeme-li naše organizace, vidíme, že není, zejména kolem Prahy jediné, která by ve svém středu neměla stoupence, kteří jsou stoupenci jen proto, že od strany něco chtějí. Strana je zajisté k tomu, aby v mezích možností pomáhala stoupencům a je povinností jejich exponovaných lidí, aby to učinili. Nesmí se však z ušlechtilé snahy po pomoci udělat jediný a výhradní program strany. Rozhodně se postavíme proti tomu, aby celé rodinné dynastie využívaly příslušnosti ke straně jen k osobním prospěchům. Naši přední pracovníci jsou přímo zahrnováni a zaplavováni žádostmi o opatření nejrůznějších věcí. Jaký div, že musí nastati určité rozladění jak u nich, tak i u stoupenců. Známe stoupence, kteří v řadách strany zešedivěli a vždy si a ve všem dovedli pomoci sami. Známe však též stoupence, kterým nestačilo, byly-li pomoci strany zaopatřeny jejich děti. Desetkrát se pro ně udělalo, jednou nebylo to možné, a to stačilo, aby se šlo proti celé straně. Máme 760.000 voličů, bylo by možné pro ně všechny opatřit osobní nějakou úsluhou? Jistě že ne. Opakuji, že jsem toho názoru, aby strana pomáhala prostřednictvím exponovaných lidí všude, kde může, ale nemůžeme připustit nikdy, aby z této pomoci se dělala povinnost. Buďto jsme stoupenci strany pro její program a politiku, nebo nejsme stoupenci vůbec. Byl jsem činný v horách, nepamatuji se, že by stoupenci odvážili se chtít něco od strany. Býti však důvěrníkem organizace v okolí Prahy, to je tolik, jako býti zprostředkovatelem služeb a práce, opatrovatelem koncesí, vymetačem kanceláří a písařem intervenčních dopisů. A proto nakonec si říkám: Organizace a strana může stát, bojovat a vítězit jen těmi, kteří pracují pro ideu. Ti, kteří se hlásí ke straně z osobního prospěchu, jsou jejím balastem, znají stranu jen tehdy, když něco potřebují. Lidé jako by si odvykli starat se o sebe, a jako by byla strana povinna k jejich osobním službám. Vždyť strana má v první řadě sloužit celku.“

Potud „Směr“. Zvláštních poznámek k tomu přičítovat nebudeme, protože každý z našich čtenářů má jistě dosti talentu, aby si k tomu udělal řadu poznámek sám. Varovali bychom jen před tím, aby se to nepokládalo za speciální úkaz z domácnosti národne sociální. V tom punktu je to u všech stran stejné, jenomže málokde se najde taková upřímnost.

Auto v Praze.

Pochybují, že je účelno psát o reformách komunikačních podle vzorů z ciziny, dokud si nezajede nějaká nákladná komise na útraty obce do světových měst, avy po návratu řekla totéž, co ochotně zdarma bylo již dávno publikováno. Když se však již začlo psát, dovolují si několik poznámek k doplnění. Akutnost problému automobilu v Praze vysvitá ze statistiky počtu aut. V roce 1925 asi 6 tisíc, v r. 1928 asi 13 tisíc, dnes asi 18 tisíc, v roce 1932 pravděpodobně 25 tisíc. Automobil má pro Prahu tím větší význam, že jen na něm tkví úloha přiblížit periférii centru, protože nemáme podzemní dráhu. Ovšem bude-li auto jezdit za tramvají nebo dokonce za károu pekařského učedníka, nesplní svůj úkol nikdy. Nutno uvolnit autu dráhu.

Leccos by se dalo změnit pouhým nařízením. Na př. zákaz zastavování aut na neživějších bodech a zákaz obracení aut v živých ulicích (auto má objet nejbližší blok domů). Dodávková auta směji v Paříži zastavovat jen při jedné straně ulice, a to podle datumu: při lichém datu u strany lichých čísel domů, při sudém datu na straně sudých čísel. Jak známo, kapacita ulice se řídí jejím nejméně pro dopravu příznivým bodem. Jsou-li na obou stranách ulice auta v jediném místě, je provoz v celé ulici dán právě tímto bodem a volná dráha celé ulice přijde nazmar. Proto je toto nařízení velmi úspěšné a nestojí vůbec žádnou investici, ani nikoho nepoškozuje. V německých městech mají v zatáčkách ulic postaveny těžké dřevěné posunovatelné sloupy, které nutí šoféra k správnému vytočení zatáčky, i když je „volná“, které vylučují spor srazivších se aut o to, kdo je vinen a které slouží pasantům jako malá refuge. Chodníky na zvlášť nebezpečných místech jsou opatřeny zábradlím — čímž se předejde zachycení pasanta autem a zároveň vyběhnutí pasanta s chodníku a libovolnému přecházení.

Publikum ve Francii i Německu daleko ochotněji a švihněji před autem ustupuje. Je to jistě důsledek právních ustanovení. U nás vždy se kloní rozhodující činitelé k názoru, že majitel auta má vinu, snad již jako pouhý držitel věci nebezpečné. Nebo je to tím, že naši úředníci povolání k rozhodování při konfliktech automobilisty s pasantem nejsou automobilisty a pasantům mimoděk straní. Doporučoval bych proto, aby buď neuniformovaná stráž policejní, nebo městští úředníci projížděli autem město a zjišťovali dopravní závady, plynoucí hlavně ze zlomyslnosti a bezohlednosti vozků, učedníků s ručními vozíky a konečně i některých šoférů. Nemá-li naše publikum dost dobré vůle, musí být k ní vychováno. Poměr francouzského automobilisty a pasanta je přátelský a úslužný. Naše publikum se stále dívá na automobilistu jako na buržu, který z dlouhé chvíle se projíždí městem, kazí vzduch, ohrožuje bezpečnost a vůbec žije na úkor pěších a z jejich milosti je v ulici trpěn.

O. Procházka.

P O L I T I K A

Josef Teichman:

Andrej Hlinka.

I.

Před válkou a ještě krátký čas po převratu nebylo u nás populárnějšího Slováka nad ružomerského faráře Andreje Hlinku. Jeho neústupný boj proti maďarisující politice pešťských magnátů a jim pomáhajícím slovenským renegátům měl u nás vždycky hodně obdivovatelů. V Hlinkově skoro posvátné osobě byla u nás spatřována především jakási obdoba našich kněží-buditelů a zároveň i potřebná náhrada pro český politický romantismus, jehož se nám v Čechách již od dob Palackého nedostávalo. Politické boje našich vůdců politiků s vídeňskými vládami neměly totiž ani stínu onoho idealisujícího nimbu, který Hlinka každým svým vystoupením dovedl kolem sebe rozprostřiti. Naši lidé bojovali s Vídní mnohem střízlivěji, zhusta se stávali i inistry, což v Uhrách pro Slováky nikdy neexistovalo. Konečně samy politické poměry v Uhrách a v Rakousku byly docela jiné, sobě nepodobné. O nějakých politických nebo občanských právech uherských Slováků nebylo možno nikdy mluvit. Vždyť jsme ještě nezapomněli, co Slovák znamenal pro vládnoucí šlechtu maďarskou. Slovák, pokud nechtěl zapomenouti nebo zapřít svou národnost a jazyk, nebyl připuštěn k žádné veřejné službě, nehledice k všem dalším maďarisačním opatřením pešťských vlád, ať už to bylo ve školství, v soud-

nictví, ve vedení matrik, při sčítání lidu, ale zejména při volbách, po kteréžto stránce se Uhry smutně proslavily snad po celém světě. Heslo: „Tót nem ember!“, Slovák není člověk, bylo uplatňováno všude, bez výjimky, třebaš to Maďaři navenek popírali.

Bylo proto tím víc odvážnější, že muž svým povoláním tolik závislý na vůli maďarské vlády, resp. zmaďarisovaných církevních hodnostářích, se odvážil čelit násilí, které bylo na jeho národu při každé příležitosti pácháno. A opravdu: Farář Andrej Hlinka byl vždycky v popředí každého boje, který směřoval k potření politického nebo národního jha, a on sám ze všech ostatních vůdců slovenského lidu dovedl ve svém odporu proti Pešti nejdéle vytrvatí.

V jeho nesmířitelné osobě byl u nás spatřován symbol boje Slováků proti maďarským utlačovatelům. A snad, že Hlinka si byl této své čestné role vědom, také nikdy žádnou politiku v obecném slova smyslu nedělal. V Hlinkově předválečné činnosti, nechť ji sledujeme sebepečlivěji, nikdy nenalezeme nic z toho, co by se dalo nazvat politickým programem. Neboť to vše, čím Hlinka ve svém odporu proti Pešti vynikal, bylo vždycky jen dílem jeho instinktivního vzplanutí proti něčemu, čím trpělo jeho nejbližší okolí a nikoli dílem nějakého předem stanoveného programu. Jen tak si možno také vyložit jeho neústupnost i v takových chvílích, kdy všichni ostatní slovenští politikové šli maďarské vládě raději s cesty. Ne však Hlinka. Neznal a nechtěl znáti t. zv. politické situace a již vůbec ne taktiky profesionálních politiků. Pro něho bylo rozhodující, že prostě cítil, že to, oč se bije, je dobré a jeho lidu prospěšné, nepouští se při tom do nějakého politicko-programního uvažování, které — upřímně řečeno — bylo jeho vůdcovskému temperamentu vždycky věcí vedlejší, ne-li cizí. Nebyl politikem v tom smyslu jako Dr. Milan Hodža a j., byl jen vůdcem svého lidu, tlumočnickem a zastancem jeho tužeb a vždy jen tak se veřejnosti představoval.

Ale i nám, v Čechách, byl farář Andrej Hlinka v této své prosté roli mnohem víc sympatičtější. To proto, že veřejný život před válkou byl u nás již skrz naskrz prolut nenávisným politickým stranicstvím, že ani pro takové politické činy, jako bylo na příklad Masarykovo odhalení v t. zv. Friedjungově aféře, nebylo tu pochopení, tím méně úcty. Hlinka, snad že do naší politiky jaksi nepatřil a že se také nikdy výslovně nebil pod nějakým stranickým praporem, získával naše sympatie, jež mu byly také při každém jeho příchodu do Čech se všech stran osvědčovány.

Jak byl Hlinka u nás ctěn a milován, to se nejlépe ukázalo při jeho přednáškovém turné na podzim v roce 1907. Bylo to těsně po krvavém masakru maďarských četníků v Hlinkově rodišti v Černové na Slovensku. Praha tehdy přivítala Hlinku jako národního hrdinu a mučedníka. Jeho nedávný boj s pešťskou vládou a maďaronským biskupem Párwym byl v Čechách sledován s obzvláštní pozorností a nadšením. Najednou Praha měla před sebou muže, který plně vyhovoval jejímu politickému romantismu, protože vytrvával ve svém odporu i tehdy, když byl zbaven svého kněžského úřadu a na nátlak vládních i církevních kruhů odsouzen pro pobuřování na dva roky do vězení a k 1500 K pokuty. Kdo z tehdejších našich politiků se k němu mohl rovnat? Nikdo, a Praha to také cítila. A nejen Praha. Hlinka přednášel v Písku, v Příbrami, v Klatovech, v Plzni, v Mor. Ostravě atd. a všude se jeho řeč setkávala s demonstrativním souhlasem namířeným proti Pešti,

a Hlinka oslavován jako opravdový mučedník za práva svého utlačovaného lidu.

To byl Hlinka předválečný. Je proto tím víc podivné, co způsobilo, že tento odhodlaný a jistě poctivý muž, který při každé příležitosti osvědčoval svou lásku k Čechům, potom v samostatném státě Československém tak najednou obrátil, až se octl v těsném společenství s největšími nepřáteli čs. jednoty a republiky. Otázka právě tak složitá jako všechny popřevratové těžkosti naší politiky na Slovensku. Zklamání, které nás zde stihlo, bylo tím větší, že bylo zaviněno především mužem, který byl takřka předurčen k tomu, aby pomocí svého velkého vlivu pomáhal utužovat bratrské styky mezi Čechy a Slováky na podkladě jejich konečného sjednocení a vzájemného splynutí v jednotném státě. Shodou politováníhodných okolností se Hlinka o to ani nepokusil; právě naopak. Převrat jako by ho byl zastihl nepřipravena a potom, než se mohl vzpamatováti, rázem se octl ve víru politiky, které nakonec obětoval celou svou lepší minulost. V našich politických dějinách také sotva nalezneme obdobného případu, který by se mohl srovnávat s tragikou Hlinkova vůdcovství i vlastenectví. Neboť kdo by mohl i dnes pochybovat, že Hlinka i přes to přese všechno, čím se proti čs. jednotě provinil, nemyslel to se Slovenskem aspoň právě tak dobře, jako na příklad Šrobár, Hodža nebo Ivánka? Rozdíl bude snad jen v tom, že Hlinka, jsa do politiky takřka násilně vtlačen, nikdy dobře nevěděl, co chce a že k provedení svých úmyslů volil docela jiné prostředky. Takové, které v našich očích byly jistě špatné, ale které zase na druhé straně plně charakterisovaly Hlinku politika-primitiva, katolického faráře, jehož činy byly vždy jen odvozeným přáním lidí, od nichž byl čím dál tím víc ovládan. O jeho zvláštní politické nelogičnosti svědčil fakt, že se dal postřikovat do popředí všech akcí, které usilovaly o rozbití čs. jednoty, ač sám o sobě byl vždycky přesvědčen o nutnosti setrvání Slováků ve spolku s Čechy. A dále: Hlinka byl jistě prost jakéhokoli podezření, že by si někdy přál návratu maďarského panství na Slovensko, které sám na sobě mohl nejlépe vyzkoušet a přece se ani jednou nepostavil proti zjevné agitaci některých svých stoupenců, o jejichž smýšlení nemohl nikdy pochybovati. Pod jeho ochrannou rukou se rozvíjela všestranná propaganda proti republice, které Hlinka svým agitačním voláním po autonomii jen otevřel dveře dokořán.

Naproti tomu ani my, Čechové, nejsme tak docela bez viny, že Hlinka se stal kořistí lidí rázu Jehličkova a Tukova. Neboť i kdybychom si tuto skutečnost chtěli jakkoli vyložit, na příklad poukazem na jeho pozdější charakterovou proměnlivost, ctíždost, demagogii nebo na jeho římsko-katolické farářství, jež Hlinka vždycky kladl výše než své slovenské vlastenectví, nicméně ještě hodně toho zůstane na nás, resp. na některých Slováčích, kteří naše zhoubné stranicství jen ještě podepřeli svou náboženskou předpojatostí či nesnášlivostí (lhostejno, jak to nazveme) a tím jen dovršili popřevratový zmatek na Slovensku. Bylo jen přirozené, že chvatné zpolitisování Slovenska, kde žádná strana nechtěla zůstatí pozadu, nemohlo nepůsobiti na Hlinku. Mohl-li až do převratu zůstatí ružomberským farářem, pak to již nebylo dobře možné. Donutili jsme ho, aby také dělal politiku. Jakou, je prozatím vedlejší. Neboť právě ukončený proces Tukův, který vrhl tak ostré světlo na politické poměry na Slovensku od roku 1922, nám konečně již také dovoluje obrátiti pozornost k všem zjištěným i popíraným skutečnostem a říci, jaké vlivy tu půso-

bily, že vedle usvědčeného velezrádce Dr. Tukey byl i Hlinka československou veřejností souzen a odsouzen.

II.

Po květnových slavnostech Národního divadla v Praze roku 1918, kde se již zcela otevřeně proklamovala jednota Čechů a Slováků v budoucím státě Československém, nemohli členové slovenské národní strany déle váhati a nevyšloviti své přání, které bylo totožné s přáním Čechů. Proto na den 24. května 1918 byla svolána do Turč. Sv. Martina porada všech významných Slováků, které se m. j. účastnil i Andrej Hlinka. Na této poradě mělo být rozhodnuto o dalším postupu slovenské politiky a o její aktivním zásáhnutí do rychle se vyvíjejících světových událostí. Teď již všechen strach před maďarskou vojenskou krutovládou, která zejména na Slovensku stíhala každý sebemenší politický projev, byl ten tam. Podle zachovaného protokolu z této památné schůze vidíme, jak i na Slovensku najednou zvítězilo vědomí, že každé okolkování a strach před mstivostí maďarské vlády by právě v přítomné době mohlo způsobiti nenahraditelné škody. Neboť když v Praze, kde poměry za války nebyly o nic lepší, se mohlo veřejně prohlašovati utvoření samostatného státu Čechů a Slováků, nemohlo Slovensko mlčeti, nemělo-li býti takové mlčení vykládáno v jeho neprospěch.

Odtud ona odvaha při debatě i v konečném prohlášení, v němž slovenská národní strana požadovala pro Slovensko bezvýhradné právo sebeurčovací a účast na utvoření samostatného státu skládajícího se ze Slovenska, Čech, Moravy a Slezska.

Pro Andreje Hlinku byla tato porada skoro vítanou příležitostí, aby se po svém způsobu jednou provždy vypořádal nejen s Habsburky, ale i s Maďary. Možno říci, že jeho smělé vystoupení dodalo všem ostatním přítomným jen ještě větší důvahu odvahy, neboť právě to, co Hlinka prohlásil na adresu panujícího rodu a maďarské šlechty, bylo přijato jako citění všeho lidu slovenského.

A co nebylo řečeno na této poradě, řekl Hlinka o několik měsíců později dne 30. října 1918 před prohlášením svatomartinské deklarace. Je třeba podotknouti, že v tento den se v Turč. Sv. Martině ještě nic nevědělo ani o Andrassyově notě ani o převratu v Praze, a proto tím odvážnější bylo prohlášení deklarace a řeči, které jí předcházely. Město bylo od samého rána obsazeno četníky a vojskem, ale ve dvoraně banky „Tatra“, kde byli shromážděni účastníci schůze, se při řeči předsedy slovenské národní strany Matúše Duly hlasitě provolávalo „živio“ prezidentovi Wilsonovi a všem Spojencům. Tolik smělého odhodlání nemohlo již nic na světě udusiti. Sám Hlinka, nejdovážnější ze všech, skoro jako do očí vojsku a četnictvu dole na náměstí shromážděnému, volá svá pověstná slova o pevnosti československé jednoty: „Márne by sial kto dnes medzi nás kúkol rozporu, mátežnictva, nesvornosti, márne. Nás nik viac a nič viac nerozbije, nech sme akekoľvek konfessie, alebo sociálnych názorov, ktorí cítime v žilách svojich slovenskú krv, sme jedni a jedni ostaneme...!“

Tak mluvil Hlinka. Bylo to nejpřímnější prohlášení československé jednoty se strany lidí, které tu Hlinka zastupoval. Hlinka v této době také jistě ani okamžik nepochyboval, že sjednocení Čechů a Slováků v jednom státě navždycky znemožní maďarské pletichy, s nimiž bylo Slovákům stále bojovati.

Pak přišel převrat v Uhrách, nastolení vlády Karolyovy, která již v první polovici listopadu 1918 vojensky

obsadila Slovensko. V této době pro osud Slovenska a republiky nejdůležitější náhle můžeme pozorovat, jak se nám Hlinkova osobnost ztrácí. Naší veřejnosti, vedle známých již Slováků, se představuje celá řada lidí, jimž převrat dovolil, aby se chopili politické a kulturní práce na obnovu Slovenska, již zde bylo tolik potřebí. Jen Hlinku pohřešujeme, ale tím nebudiž řečeno, že by se byl nyní omezil jen na vykonávání svého kněžského úřadu a starost o politické věci přenechal Dr. Šrobárovi a ostatním, kteří jako první vládní moc slovenská zahájili svou činnost v Uherské Skalici. Právě naopak. Již sama skutečnost, že exekutiva této vládní moci slovenské začla s prací, jež tu najednou leccos obracela naruby, nutila Hlinku k činnosti, ovšem takové, kde otázky nábožensko-stranické byly na prvním místě.

Tento postup byl Hlinkovi později vytýkán, ale zdá se, že neprávem. Neprávem proto, že Praha již v prvních dnech popřevratových se dopustila osudné chyby tím, že Hlinku postavila až do poslední řady mezi těmi, kteří měli rozhodovati o budoucnosti Slovenska. Tato pochybená, ne-li nešťastná taktika, která — řekněme to hned: byla diktována stranickým zaujetím proti ružomberškému faráři se strany některých slovenských politiků- evangeliků, způsobila, že Hlinka, jenž v takové době nemohl klidně přihlížeti k vývoji politických, lépe řečeno: zpolitizovaných událostí na Slovensku, byl od nás takřka do nucen k činnosti, již možno bez rozpaků nazvati prvním krokem k opozici proti vnikání Čechů na Slovensko.

Na tomto Hlinkově obratu proti Praze je také možno nejlépe ukázat, jak málo jsme znali vnitřní život na Slovensku. Neboť zjevné se přiklonění k Slovákům- evangelikům, kteří a právem byli u nás považováni za opravdovější Slováky než Slováci římsští katolíci, v jejich slovenském vlastenectví vždycky bylo něco nevraživého proti husitským Čechům, nám hned s počátku málo prospělo. Slováci- evangelci vlastně tvořili první vládu slovenskou a jejich rady i přání pro Prahu platily daleko víc než cokoli jiného. Slováci římsští katolíci, s nimiž se v Praze najednou nepočítalo a jejich mínění o slovenských věcech bylo všelijak opomíjeno, bagatelisováno jako nerozhodné, musili tak po prvé zakusiti vítězství svých náboženských odpůrců i tam, odkud se přesto všechno volalo po pevně československé jednotě. Povaze římsko-katolické církve bylo přirozené, že se tomuto tlaku ze všech sil počla brániti. Československá jednota tak, jak byla z Prahy propagována, nemohla vyhovovati poslednímu stoupenci této církve, nadtož Hlinkovi, římsko-katolickému faráři. Mohli-li se ještě před časem těšiti z osvobozeného Slovenska, odkud bylo maďarské panství jednou provždy vypuzeno, zda taťo jeho radost nebyla kalena pomyšlením, že ani teď není Slovensku dobře, když po vypuzení nadvlády jedné bude třeba bojovati proti nadvládě druhé, takové, která v jeho očích byla snad ještě nebezpečnější než maďarisační politika Pešti. Zde již neběželo o jazyk, národnost, ale o něco mnohem většího, co ho především jako k ně z e zavazovalo proti tomu s celou rozhodností vystoupiti. A Praha, ač s několika stran varována, nemínila ustoupiti od jedinou nastoupené cesty, jež nevedla nikam jinam než k zmatkům, jichž stíny v naší politice vidíme dodnes.

Situace mohla býti docela jiná, lepší, kdyby byl Hlinka hned po převratu Prahou nějak p ř í m o angažován ve vládní moci slovenské nebo kdyby mu byla dána možnost uplatniti všechen jeho nemalý vliv na slovenský lid aspoň v takové míře, aby viděl, že se s jeho

hlasem na Slovensku u nás vážně počítá. Dost se toho již u nás namluvílo o jeho ctižádosti, která vlastně byla podstatou jeho veškeré veřejné činnosti a přece, když se její pomocí mohlo na Slovensku tolik dokázat, v Praze se tehdy myslelo na vše jiné, jen ne na to, jak tuto Hlinkovu slabost zapřáhnouti do služeb republiky. Nikoho z tehdejších členů Národního výboru nenapadlo, jaký nenahraditelný kapitál byl tímto úmyslným opominutím Andreje Hlinky ztracen, nehledíc k následkům takového skutku, které se také velmi brzo ukázaly.

Abychom mluvili určitě: z Hlinky se tím skoro přes noc stal p o l i t i k, který ve svém zpolitisaném okolí byl potom nakloněn víc k demagogii než k nějaké pozitivní politické práci. A nebylo jeho vinou, že se stal politikem tak špatným, že ani to, co mohlo Slovensku prospěti, nechtěl potom považovati za dobré. Proto on, bývalý vůdce slovenského lidu, najednou pečuje o pevnou organizaci lidové strany na Slovensku, stará se o její stranický tisk a jako čelný program své strany stanoví několik nábožensko-politických otázek, jejichž ostří je naměřeno jak proti pokrokařským Čechům, tak i proti jejich evangelickým spojencům na Slovensku.

Katolická slovenská Kněžská rada, jejíž výkonný výbor Hlinka svolal do Ružomberku již dne 28. listopadu, nesla výslovný stranicko-politický charakter, který byl ostatně nejlépe patrný v usnesení o některých otázkách nábožensko-politického života na Slovensku. Pravda, Hlinka, jako předseda, hned při zahájení schůze vyjádřil svou radost nad osvobozením slovenského lidu z tisícileté poroby, ale to bylo jaksi více řečnické než opravdové osvědčení citů, které Hlinku ovládaly. Že je tomu tak, ukázal právě pořad schůze, zejména její závěr, v němž se vyslovuje hluboké politování nad činem bratrů Čechů, že — „bez ohledu na náboženské city slovenského lidu, strhli sochu Panny Marie na Staroměstském náměstí v Praze...“

Schůze sama měla tento pořad: 1. zřízení vlastní slovenské hierarchie, 2. memorandum do Říma se stížností na dosavadní slovenské biskupy, 3. zřízení školského výboru, 4. směrnice o vydávání a financování „Slováka“, 5. požadavek konfesionálních škol, které bude platit a vydržovat stát, 6. okamžité zrušení civilního manželství a odstranění civilních matrik, 7. jmenování poslanců do Národního shromáždění.

Již z tohoto povšechného výpočtu je zřejmé, oč se Hlinka staral v době, kdy Slovensko musilo být skoro krok za krokem dobýváno proti maďarským tlupám. V jeho osobnosti se nám teď také čím dál tím víc ukazují ostré rysy římsko-katolického faráře připraveného k boji s kýmkoli, kdo by jen náznakem dal najevo svůj nesouhlas s jeho církevně-politickými přáními. Nicméně Hlinka se v této době ještě hodně přetvařuje. Předstírá svou lásku k bratrům Čechům, avšak tato jeho láska má již vyčtené meze, za něž nemíni jíti ani o krok dále. Neboť již vědomí, že Slovensko, které on dosud ovládal pomocí své svatozáře mučedníka, je najednou spravováno lidmi jemu v mnohých věcech nepřátelských, nutilo ho čím dál tím víc k protipatřením, v kterých nakonec bylo víc jeho římsko-katolického farářství než slovenského vlastenectví.

III.

Ale to všechno, co se stalo a co Hlinka jaksi vztahoval na svou osobu, sotva by bylo stačilo k nějakému přímému vystoupení proti Čechům, resp. proti představitelům slovenské vládní moci. a t o l i k é Slovensko, o které se Hlinka při každé své veřejné akci opíral,

sotva by bylo porozumělo jeho bolesti, kdyby před ně předstoupil a žaloval na své odstrčení a nevážnost, kterou mu bylo jak se strany Čechů, tak i se strany některých vůdčích Slováků snášeti. To už bylo jakési politikum, něco, s čím Hlinka na své lidi nikdy nechodil, protože by tomu nikdy dobře nerozuměli a tím méně se pro to nadchli. Proto bylo třeba voliti docela jinou cestu k jejich srdcím; cestu, jež byla jednak mnohem schůdnější, že na ní mohl vyzkoušeti všechna kouzla své demagogie. Příležitosti k ní bylo dost a dost. Stačilo se kolem sebe jen ohlédnouti, a Hlinka v této době měl obzvláště ostré oči. Že sami někteří čeští lidé Hlinkově demagogii takřka přímo napomáhali, ji provokovali atd., o tom se u nás nikdy nechtělo mluvíti a přece to bylo pravda. Neboť, jak se někteří naši lidé chovali, zač Slovensko a jeho lid považovali, to je, myslím, nejsmutnější kapitola našich popřevratových dějin. Dodnes si pamatuji slova zvěčnělého Karla Kálala na „Slovenském večeru“ v Praze, kde tento starý slovenský pracovník nás, Čechy, téměř zapřisahal, abychom na Slovensko neposílali lidi „s kaňkou“, nýbrž jen ty nejlepší a nespolehlivější, kteří jsou mezi námi. Po celé dvě hodiny, mapu před sebou, ukazoval nám bohatství a krásu slovenského kraje, líčil mravy, rasové zvláštnosti i způsoby slovenského lidu, zkrátka: za každým jeho slovem bylo možno takřka hmatati jeho obavy, aby nám Slovensko a jeho lid neunikl dříve než dojde k opravdovému sbratření obou kmenů, a výsledek? O tom bylo již hodně mluveno i psáno, netřeba to již opakovat. Neboť vedle lidí skutečně poctivých s vážnou snahou pracovat, vetřela se na Slovensko celá řada individuí, v jejichž představě Slovensko nebylo ničím jiným než jakousi českou kolonií, kde všechno je dovoleno. A co teprve někteří naši hrpřokrokaři, jejichž kulturní přínos na Slovensku byl znamenán jen počtem zurážených soch svatých v každé vsi, kterou prošli! K tomu třeba jen přičísti hrůzy a nebezpečí vojenské okupace, pouličních bojů, rekvizit atd. a obraz je úplný. Osvobozené Slovensko, v němž už počla svou zhoubnou práci maďarská propaganda, se začlo brániti, a to také byla chvíle, kdy Andrej Hlinka odhodil poslední špetku své předstírané lásky k bratrským Čechům a vystoupil.

Je však třeba zdůrazniti, že Hlinka, dokud bylo na Slovensku bojováno s maďarskými tlupami, měl se na pozoru, aby nějakým nepředloženým způsobem vystoupil proti plnomocníkům slovenské vlády. Kromě několika menších incidentů v Ružomberku, kde vystoupil proti vojákům, prozatím pečoval jen o věci, které na zasedání výkonného výboru Kněžské rady byly usneseny. Ale ze všeho nejvíc Hlinku znepokojil postup Dr. Štefánka, referenta pro věci školské. Neboť nic nemohlo býti jeho nynější politice katolického faráře nebezpečnější, než ztráta vlivu na církevní školství, Hněv, který ho proti Štefánkovi popudil, nedovolil mu rozlišovat, zda to, co Štefánek v zájmu slovenského školství i státní bezpečnosti dělá, je dobré čili nic. Jemu stačilo, že jeho zakročení proti maďaronským živlům ve slovenském školství byly někde zasaženy i politické, lépe řečeno: klerikální zájmy lidové strany, a z bývalého vlastence na obrátku se stal nesmířitelný římský člověk, kladoucí zájmy církve nad zájmy své vlastní země.

Na jeho podnět byla zahájena štvavá tisková i agitáční akce proti odpůrcům katolického náboženství na Slovensku; vystupuje se proti českým lidem v úřadech, ve školách, na železnicích, na poštách a jako důvod se udává jejich rozkladná činnost mezi katolickým lidem,

ktorý je od nich váben do socialistických organizácií a pod. Politické pomery sa tým na Slovensku neobyčajne ztížili. Ľudácka agitácia vnikala všade a ti, ktorí mali a mohli proti nej zakročiti, si netroufali, pretože hodne z toho, čím Hlinkovi ľudia proti Čechům bojovali, bolo pravda. Nervosita, s ktorou Hlinka všetky tieto akcie riadil a prováděl, bola i v Praze dlhú dobu prezírána. Na omluvu toho, čo sa na Slovensku s jeho strany dèlo, se jen vtípkovalo o jeho žlučovitém temperamentu, ktorý zase na obrátku zmizí a je nahrazen pokornou oddanosťou verného Slováka-vlastence a priateľa československej jednoty, jakmile Hlinka príjede do Prahy. To Hlinka dovedl a tým také zpravidla víťazil. Vždyť stačilo, aby v Národním shromáždění nebo v kruhu československých politiků promluvil několik teplých slov o bratrské lásce Čechů a Slováků a všichni bez rozdílu mu aplaudovali, přehlížejíce tak nekalé spojení jeho nejbližších stoupců s maďarskou protistátní propagandou na Slovensku. Staré kouzlo Hlinkovy osobnosti mělo ještě stále dostatek působnosti i na lidi, kteří na Slovensku den ode dne zápasili s živly státu nepřátelskými, jichž bezpečnost v samém středu lidové strany byla nedotknutelná. Zvláště nápadná byla starost o slovenský svojráz v ústech maďaronských kněží, kteří dříve oddaně sloužili maďarské vládě a nyní zase tvořili pevný kádr v Hlinkově lidové straně. Jejich spojení s Maďarskem nebylo nijak přerušeno, takže k jejich vtípu obratnosti možno přičísti jen způsob, jímž dovedli pro sebe získati samého Hlinku, který ovšem ani zdaleka netušil, k čemu pomáhá pracovat.

Na straně maďarské propagandy se totiž velice brzo pochopila příčina, pro kterou Hlinka na Čechy zanevřel. Hlinka se tím v kruhu svých přátel také nikterak netajil, a to skoro rozhodlo o způsobu, jímž měl býti získán, vlastně: se zavázanými očima postaven v čelo maďarské propagandy.

F I L O S O F I E

Ferd. Peroutka:

Nikoliv nepřítel.

III.

Tento nezuživec, který tak krásně dovedl mluvit o zdraví, tento přívrženec aristokracie, který neměl ani na knihy a o jehož chatrném prádle jeho domácí v Engadinu a v Turině ještě po letech mluvili s dojmutím, tento hlasatel síly, který se po celý život nedovedl ani vypořádat se svou sestrou, aby se mu nepletla do jeho věci, tento hlasatel tvrdosti, jemuž roztržky s přáteli byly skoro životu nebezpečné, tento filosof bacchanalií, o němž je velmi nejasno, zda se po válce v roce šestašedesátém vůbec vzmohl na to, spát se ženou, tato lidská pápěrka tedy zanechala po sobě filosofii, o níž lidé, kteří mají sklon bráti všechno jedno-duše, se mohou domnívati, že ji vytvořil nějaký atletický, herkulovský typ s robustním svědomím. Kdo tuto filosofii vytvořil a v jaké jámě choroby a slabosti vzešel, jsem naznačil. Stojí před námi důležitější otázka: pro koho jest tato filosofie?

Většina demokratů asi odpoví, že pro nás ne, a ti, kteří nejméně znají z Nietzscheho, budou na tom asi státi nezhodněji. Blahosklonně se ještě chválí styl

Nietzscheových polemik; dělají se uznalé poklony básnické síle „Zarathustry“. Tím, myslí se, jsme s ním hotovi. Hotovi! Hotovi s mužem, jehož myšlenky ve skutečnosti prosytily vzduch celého dvacátého století! V jehož díle je aspoň naznačeno všechno, co po něm přinesla celá moderní psychologie! V době, kdy pragmatismus se stal módní filosofií, zapomíná se, jaký toto byl pragmatista, a jak on dovedl strašně kritisovat pojem *p r a v d y*. Pragmatismus Williama Jamese je proti pragmatismu Nietzscheovu jako kočka proti tygroví. Všechny hlavní myšlenky Bergsonovy jsou nepochybně obsaženy porůznu v Nietzscheových spisech, i se slavnou kritikou času. V kritice intelektu nepokročila moderní psychologie nad „Radostnou vědu“. Také v analýze vzniku vědomí nikoliv. Kdo dovedl čísti s užitkem Nietzscheho, nebyl zcela překvapen ani objevy psychoanalýsy. Moderní snahy po tělesné regeneraci nemají mistra nad Nietzscheho. Všechno, co v moderním umění se obracelo proti naturalismu, mohlo čerpat z něho hluboké poučení. Ve svém líčení umělce dionysovského typu podal patrně i první teorii futurismu. Na věčné časy objevil několik psychologických typů, mezi nimi na prvním místě typ dekadentní. Svou hlubokou vášní objevovací v oblastech duševních postavil celou pozdější psychologii o několik stupňů výše. Byl zdrojem, z něhož se vědomě nebo nevědomě napájeli všichni protipessimističtí filosofové. Mluví zde o věcech, které z Nietzscheho všichni můžeme přejímat: nemluví o těch, v nichž se Nietzscheho výslovně dovolávají různé stranické tábory, jako imperialisté, volnomyšlenkáři, syndikalisté, ba i bolševici. Ale Nietzscheův vliv na pozdější filosofii, psychologii a estetiku musil by být vypsán v obsáhlé speciální práci: až bude jednou napsána a po spolehlivém profesorském způsobu doložena citáty, užasnou i filosofové z povolání, kteří zatím chodí kolem nevěšimavě a vymlouvají se na několik zřejmých Nietzscheových přepjatostí, do jaké míry sluší pokládati tohoto zdánlivě vzdáleného muže za jednoho z původců moderní doby.

Nietzsche vymyslel nadčlověka, nadčlověk nepřijde, jak už každé malé dítě ví, tedy je Nietzscheova filosofie klamná a špatná. Nietzsche byl proti demokracii, my jsme demokrati, musíme tedy tuto filosofii veskrze zavrhnutí a ani nestojí za to pořádně se o ni zajímat. Nietzsche byl se zběsilou přepjatostí proti křesťanství; my se k této nauce chováme shovívavě a nalézáme její dobré stránky — co nám tedy může povědět tento zuřivý přehaněč? To je několik populárních postojů k této filosofii. Dovolme si však oddělit Nietzscheovy pravdy od jeho omylů; vysvětlíme jeho filosofii z roucha dobových myšlenkových způsobů; zbavme ji přepjatostí, k nimž jej sváděl idealistický a profesorský způsob myšlení i ovzduší samoty: zůstane několik pravd a požadavků, nad něž sotva kdy filosofové vyslovili pravdy a požadavky základnější. A o svém poměru k těmto pravdám musíme rozhodnouti. A kdyby demokracie i tuto podstatu Nietzscheovy filosofie pokládala za sobě nepřátelskou, pak to znamená, že má demokracie buď málo talentu, nebo že se vzdala velkých a přísných cílů; že ze všech práv nejvýše klade právo na pohodlnost. A myslím, že pohodlnost jedince, pohodlnost obce, ležérnost státu nikdy neměla většího nepřitele nad tohoto filosa, jenž velikým způsobem postavil proti sobě dva principy: čin a pohodlnost.

Získal si proslulost výpady proti demokracii. Proč proti ní tak útočil? Protože domníval se viděti v ní vítězství společenské pohodlnosti. Nepodniknu sensační

pokus odhaliti v Nietzscheovi demokrata. Jistě jím nebyl. Ve věcech státu byl náramný hypochondr a měl strach ze symptomů, které přicházely s demokracií. Ale žil v době monarchií, a demokracie v té době musila se mu jevit jako oposice, jako útok na existující řád, jako negace. Nebylo mu dáno spatřiti, že s některými jeho tematy jedná demokracie lépe než monarchie nebo aristokracie. Ale i když nebyl demokratem, dbalá a svěží demokracie může bez ztráty hrdosti hledati v něm poučení. Může dokonce shledávati jeho analysu demokracie prospěšnou pro sebe. Neboť on se ptal: do jaké míry je demokracie rozpoutáním sil a cestou k velkému cíli, a do jaké jen leností, slabostí, rozpoutáním unavenosti a anarchie? Zajisté všichni musíme chtít, aby nebyla tím druhým, a není tedy nutno, abychom se cítili strašně uraženi. V poměru k Nietzscheovi nechť demokracie přijme tu radu, kterou dává Friedrich Hebbel umělci: a hází-li se po tobě kameny, udělej z nich sochy. Demokracie nechť se shýbne na své cestě a zdvihne kritiku tohoto protidemokrata: nechť se pokusí využití jí k svému prospěchu. Neboť ta kritika není falešná, pokud se týká nižšího druhu demokracie a pokud se týká psychologických zdrojů, z nichž někdy také může vyplývati demokratická nálada. Nietzscheovu kritiku může demokracie bráti jako zaryté nepřítelství nebo jako pobídku. Bude daleko chytřejší, vezme-li ji jako pobídku. A ačkoliv jsme tedy opravdovými demokraty, měli bychom věděti, že je také špatný typ demokracie, a měli bychom bez hněvu a červenání čísti to, co Nietzsche pokládá za důležitě podotknouti o demokracii: Evropská demokracie je jen v nejmenší části rozpoutáním sil, hlavně je rozpoutáním lenosti, unavenosti, slabosti, každý je každému roven, dohromady představujeme sobecký dobytek; pozbyli jsme všech pudů, z nichž vyrůstají instituce; demokratism byl vždy úpadkem organisující síly; aby byly instituce, je nezbytna vůle, imperativ, vůle k tradici, autoritě, k odpovědnosti na staletí; dnes se žije dnešku, velice rychle, neodpovědně; instinktivně se dává přednost tomu, co rozkládá.

Doufám, že nechceme pást jen idealistické ovce na luzích poznání a těšiti se klinkáním jejich rolniček; doufám, že pravdu a poznání nepovažujeme jen za věci zásadně příjenné, a že ani opravdoví demokraté si neříkají vděčně každý večer před spaním, že všechno, co bylo, dobré bylo. Máme mladé demokratické zkušenosti: ale nebyly chvíle, bratři demokraté, kdy se nám tento Nietzscheův nehezky obraz o demokracii musil zdát zatraceně blízko pravdě? Nepoznali jsme i my demokracii chvílemi jako rozpoutání demagogie, sobectví stavů i jednotlivců, mstivosti, závisti, nechuti k velkému? Nebyly zoufalé okamžiky, kdy i nám se zdálo, že demokratism je úpadkem organisující síly? Nevypadala i naše demokracie tu a tam ve sváru stran jako rozklad? Zda jsme si sami často podobně nestěžovali? Což my sami nic nevíme o demokratické anarchii? A máme nyní právo zakryti si křivou hubu a horlivě žalovati na zrcadlo a říkati, že je pokryto pavučinami třiceti let a že se už k ničemu nehodí? Ano, jsou na něm třicetileté pavučiny; je to v mnohém zastaralé zrcadlo; ale přece se v něm dobře obrazy tváře lektérských demokratů dneška a včerejška. Neurážejme se tedy zbytečně; máme spíše býti vděčni Nietzscheovi, že maloval tohoto čerta na stěnu a upozorňoval na základní nebezpečí demokracie. Je neskonale lépe zařaditi Nietzscheovy knihy mezi ty, z nichž si demokracie bude bráti výstrahu, než mezi ty, které netrpělivě zavrhně.

Poněvadž socialismus není nic jiného než demo-

kracie na druhou, byl Nietzsche ovšem také jeho nepřitelem. Ale tento nepřítel socialismu napsal snad nejpronikavější psychologickou kritiku kapitalismu a industrialismu, jaká kdy byla napsána:

vojenská kultura, pravi, je vždy ještě vyšší než průmyslová; tato jest nejsprostší formou bytí, zde platí zákon nouze, člověk se musí prodávat a nenávidí při tom ty, kdož mu dávají práci. Porobení strašnou tyranii nepocituje se tak bolestně jako porobení neznámými a nezajímavými veličinami průmyslu. Továrníkům až dosud scházely všechny známky vyšší společenské třídy: kdyby měli vznešenost šlechtý rodem, snad by v masách nebyl žádný socialismus. Dělník nevidí v továrníkovi nic vyššího a vznešenějšího, vidí v něm jen dítě štěstěny, nikoliv zákon, nýbrž jen náhodu: sám chce také mít štěstí, a socialismus počiná. Vznešenost nedá se improvizovat.

Není to ovšem historický materialismus, ale není-liž to stejně pronikavá kritika? Zde vidíme, co v očích Nietzscheových dává nárok na první místo: vnitřní vznešenost, suma dobra, kterou člověk reprezentuje. Máte chuť proti tomu protestovat? A totéž měřítko přikládá Nietzsche i na aristokracii. Aspoň král, který potkal Zarathustra na jeho cestách, takto bědoval:

„My nejsme první a musíme první hrát. Toto podvodnictví se nám konečně přešlo a zhnusilo... Není většího neštěstí ve všem lidském osudu, než nejsou-li mocní tohoto světa též prvními lidmi. Pak se vše stává křivým a nehorázným.“

Cítím, že mám tady všechno právo být spokojen ve jménu demokracie.

NÁRODNÍ HOSPODÁŘ

Berty Ženaty:

Rusko pracuje.

Viděl jsem kdysi mužika, jak prohlížel obrázkovou knihu. Měl největší potíž s obrácením listů. Navlčoval palec, slinil ukazováček, oblézl všech pět — ne a ne list obrátit. Teprve po dlouhé chvíli přišel na techniku obracení listů — aniž by umazal nebo utrl rohy.

Tento mužik mi vždy vyvstává v paměti, když čtu — pozitivní i negativní věci — o Rusku. List se obrátil, dějiny Ruska pokračují na jiné straně.

Případá mi, že role mužiků připadla tak trochu nám. Nevíme si s tou azbukovou knihou rady. Nevíme, zda máme setrvat na staré straně nebo již opravdu vzít na vědomí, že jsme dočetli a že je třeba pokračovat. Naše prsty nechtějí, neumějí, nevyznají se v obrácení listů ruského slabikáře. Jakés přání, jakás falešná představa jim poroučí: nespěchejte. —

Na levém rohu stolu leží deník z ruského zajetí. Slova. Věty. Jména. Tužkou načmárané episodky. Stenografické poznámky pro „vlastní potřebu“.

Na pravém rohu stolu leží americké noviny čerstvé došlé, inženýrské časopisy určené pro „širokou potřebu“, tištěné ve statisících exemplářích. Z nich je vidět, že technika obracení listů v dějinách lidstva nepůsobí Američanům nijakých potíží...

To, co se v časopisech amerických inženýrů o Rusku dnes píše, zní naprosto jinak, nežli co čteme v běžném tisku. Zde vyskočí zpráva — tu vyskočí zpráva a z většiny z nich zaznívá cosi, čeho si Američané váží: V Rusku je vůle k práci. Oni opravdu staví a tvoří. Oni jsou

posedlí jakous myšlenkou vybudování, oni investují velké sumy do nabývání znalostí. Dnešní Rusové jsou ke včerejším Rusům o téměř poměru jako byli svého času kolonisté „Američané“ ke kolonistům Angličanům v Severní Americe.

Právě tento týden překvapil Ralph Budd, prezident Great Northern Railroad of America anglické čtenáře zprávou, že pomáhá radou při železniční rekonstrukci Ruska. Byl nejen překvapen tím, co se reálně udělalo, ale také tou touhou a snahou udělat více a lépe. Projel Ukrajinou, Kavkazem, Turkestanem — podal své náměty a plány v Moskvě a jede dále na Sibiř. Neodsuzuje — je velkým optimistou.

Pravda, doposavadní Dněprostroje, Skorochody, továrny na traktory, auta, ocelárny, systém olejového potrubí nemůže nás svým sporadickým (a ještě sporadictějším tím, že Rusko je ohromné) objevováním se uvádět inženýrskou extasi — ale přece jen nutí k přemýšlení a správnému porovnávání: Ne Ruska s Amerikou, ne Ruska s Německem, ne Ruska s Anglií, nýbrž Ruska s Ruskem. Dřívějším a dnešním!

Inženýři si šeptají, že Rusové jsou „All right.“ že nejsou fantasty, že jsou dobrými materialisty. Američtí inženýři snad chápou ruskou myšlenku dříve nežli my v Evropě, neboť i tam mají svoje systémy řetězových obchodů řízených z jednoho centra, systém hromadného nákupu, hromadné výroby, hromadného prodeje, systém pevných stanovených cen — tedy totéž, nač Rusové jdou také, ale z jiného konce.

Zde soukromé vlastnictví jest motivem — tam „vše pro všechny“ čili služba veřejnosti v jiném kabátě jest pohnutkou. Inženýrská struktura, jak si ji nakreslili Rusové, je zatrolené podobná americké. Proto si chodí Rusové pro rozumy a poučení do U. S. A. Proto se tam cítí američtí inženýři „doma“. Americký inženýr P a w e l l D a v i s pracuje nyní na dalším vybudování zavodňovacího systému v Turkestanu. I Kalifornské pískové pouště se proměnily v pomerančový a citronový ráj. Kde byly pustiny, roste dnes bavlna — v Americe — proč ne také v Rusku? Plukovník H u g h L. C o o p e r pokračuje na dobudování Dněprostroje, snad největší přehradě světa, dosud inženýr z inženýr z U. S. A. buduje ocelárnu v M a g n i t o r s k u.

Americký národohospodářský expert T h o m a s C a m p b e l l organizuje státní farmy v Rusku.

A tak to jde po pořádku jedno odvětví za druhým. Inženýrské časopisy nepiší to, co jim Kreml předkládá, nýbrž to, co jim piší vlastní lidé. Jsou to fakta dobře zvážena a uvážena.

Věci politiků jest kritizovat a odsuzovat to, co se jim nehodí do krámku z důvodů politických. I americké politické deníky láteří na bolševiky — zatím co General Electric a jiné koncerny prodávají zboží do Ruska napořád. Ovšem za „zvonkovúju monětu“ — za zvučící peníz.

Americké noviny odsuzují stanovisko Sovětů k náboženským sektám, ale jisto jest, že byste i zbožného Američana nebyli nadchli náboženským systémem, který panoval v dobách carů.

Zdá se, že tu Američané provádějí lehoučký bluff — levice nepřiznává, že pravice dělá a vydělává.

Nedejme se bluffovat — ani zleva ani zprava. Dívejme se rovnou. Vystřízlivěli jsme bohudík i z toho předválečného ruského mythu, který nám romanticky líčil báťušku a velké kňazy tak, jak nikdy nebyli. Díky bohu, že jsme se nestali ruskou gubernií a že zůstalo

pouze při tom dembnstrativním potlesku, kdykoliv nějaká zahradní hudba hrála „Bože carja chrání“.

Ani po druhé — ani teď nám nijaké spasení z Ruska nepřijde. Oni si jdou svou vlastní cestou. My jejich cestou nemůžeme jít a nepůjdeme. Ale to neznamená, abychom se nesmířovali s fakty a abychom se odnaučili dívat na věci reálně, tak jak jsou.

To také neznamená, abychom se nedívali na hospodářské znovuzrození Ruska se sympatiemi, neboť je to první pokus v dějinách této země, postavit ji na vyšší basi nežli asiatickou. Doufejme, že Rusko bude své hospodářství jenom k jednomu účelu, t. j., aby pomohlo svému vlastnímu národu a ne snad, aby dělalo výpady vrháním svých laciných produktů na cizí trhy.

Stojí za to, dívat se na východ, neupadat v ruské „Ničevó“, nevěřit ničemu, co tam není, nýbrž teprve tomu, co tam je nebo co je zasazeno, aby vzrostlo. Nevěřit v zázraky, ale věřit v ocelárny — (ale ovšem teprve, až běží a hospodářsky pracují). Nenechat si ujít příležitost — jestli se naskytne. Nesmíme upadat v „negativ“ staré chyby: dříve jsme očekávali od Ruska všecko — nyní od něho neočekáváme nic, a to je také chyba.

Vyplatí se, abychom se sami dívali na východ a nenechali druhé dívat za nás. Hospodářské kamarádství Ameriky a Ruska, jež by vykristalisovalo v příbuzných směrnicích, mohlo by býti nejen pro ostatní Evropu, která je mezi nimi, ale i pro nás hospodářsky velmi nepřijemným. Nedejme se bluffovat, nedejme se strašit, nedejme se oklamat — dobře se dívejme a můžeme-li, těžme ze vzrůstu Ruska. Druzí těží.

DOBAAALIDÉ

Irena Galenziowska:

O polském snobismu.

Vystroj ty se, jak chceš,
ale jsi-li svině,
marně o tom žvaníš,
i o rodině.

I vlk by byl šlechtic,
kdyby dostal erb.

(Mikuláš Rej z Nagłowic „Vlastní podobizna života člověka poctivého“.)

Snobism je ranou Polska, jeho směšností, jeho hloupostí i jeho kompromitací v očích zlostných a osvícených lidí. Národní vadou není požitkářství, ani svévole, ani nepořádek — ale snobism. Ten vykopal propast mezi šlechtou a lidem, propast, které nevyplnila sentimentální, selanková chlopomanie. On pomátl šlechtě slabé hlavy a zabil v nich schopnost myšlení a nadšení k práci, zanechává je jen představová nedochůdčata. On učinil bezvládným měšťanstvo, podřadil inteligenci a nesmírně rozmnožil pány. Jeho viny jsou tak veliké, že není dosti silného výrazu, aby jej obžaloval, poznamenal a zohyzdil.

Bacil snobismu množí se v demokratické společnosti polské jako v nádherném bouillon de culture. Zemanstvo jej nosí jako kaditelnici, kterou okuřuje vlastní ctností a ctihodné nohy aristokracie. Sedlák, veliký znalec, svědomitě jej uchovává ve prospěch pánů z pánů a své vlastní hospodářské velmožnosti. V tom všem zbankrotovaný šlechtic, úředník, advokát, lékař a učitel, který jako „člověk práce nenáleží do společnosti“ (sic!), velmi často zaujímá

pózu demokrata, pokud ne socialisty, ani v nejmenším nezapomínaje své šlechtické minulosti a těše se nepoměrně ze sebe slabšího kontaktu s vyšší sférou. Nečetné rodiny měšťanské trvají, a při nejmenším do nedávna trvaly na odlišnosti v společenském ohledu, obdařující přezíráním a pohrdáním zuboženou a vypínající se šlechtu, nepohrdající však vůbec ohledy vznešenějších. V tom všem dělník — je nenávidný či plný úcty, a na konec — čím výše položená, tím zdemoralisovanější služba snobistická. Běda osamělci, který nemá žádné převahy, neboť kamkoliv se pohne, podél celé hierarchie společenské může se setkat jen se samými nepřijemnostmi a nezadržitelnými, rozčilujícími a bolestnými pokoleními.

Neboť jsou bodnutí tak nesnesitelná jako spálení kopřivou, kousnutí komára, neboť vsťikují pod kůži svůj osobitý jed, který i v maličké dávce dráždí a otravuje. A ať mi nikdo neříká, že snobem je jen ten, který neví, co je snobism, nevycítuje ho a nesoudí. Toto nádherné uschnutí je dáno jen a jen blbci, který nechápe nic z toho, co se kolem něho děje, nevidí a nemá vlastního úsudku. Snobem není kdosi, který veskrze zná snobism, kdo jej prohlédl, pochopil, ocenil a dal se s ním do boje, bez závidy, bez žárlivosti, bez ohledu na to, zdali jim utrpěl či ne, z přesvědčení a zásadovosti, nebo kdosi, jenž neznaje ho jménem předem jej potírá v duchu jakési vyšší zásady, na příklad lásky k bližnímu, jak to obyčejně činili svatí. Takových ne-snobů je však v Polsku málo. Jsou populární pánové, je mnoho dobročinných dam, je nekonečný počet pokrokářů a absolutně není a není Poláka, jak tvrdí baron V., „který by nebyl demokratem“. Bylo by tedy nekonečně lépe, kdyby bylo v Polsku méně demokratů i méně snobů, nebo aby v něm byla jen aristokracie, a nebylo ani jediného snoba. A v Polsku je tolik aristo-demo-snobokracie!

Tu i tam, nahoře i dole, na každém stupni i stupínku sociálního žebříku slyšela jsem snobistické aforismy. Slyšela jsem jich tak mnoho, že bych mohla složit slovník, který by zkondensoval tuto nevšední vědu. Viděla jsem lidi vyčítající jiným snobism, a za minutu upadající do jejich tónu a gest. Viděla jsem „svaté“ osoby, kterým vše, co překáželo způsobu jejich života, bylo „ordinární“, a všechno, co bylo uhlazené, třeba největší svinstvo, bylo pochopitelné a hodné shovívavosti. Víím, že je lepší mít v rodině falešného hráče či zloděje, než přibuznou krejčovou nebo panskou. Víím, že je škoda, když se člověku beze jména (Paderewski) staví národní pomník, a že hospodářský ústav musí hledat svůj vzor v hierarchii nebeské a učít sloužící pokoře a poslušnosti. A především víím určitě, jak ordinární je posmívání se snobismu a snobům před lidmi, kterým úsměšky nesestupují s úst pro neustálou kritiku.

Tato snobistická kritika ve spojení s úplnou bezkritičností ve vztahu k opravdovým hodnotám je nejzvrácenějším rysem snobismu. Absolutněm stává se jistý počet a jakost předepsaných slov a pohybů, které jako všední konvence sociální podléhají neustálé změně a nemohou samy o sobě být zkušebními kamenem ničeho. Co se tedy děje? Tentýž pohyb či slovo je ladný a zábavný u jedněch, ohavný u jiných; těžiště bývá přeneseno s podstaty na prostředek, a poněvadž prostředek je rovněž ohromně relativní, zbývá jako jediný zkušební kámen sociální význam dané osoby, čehož výrazem je staropolské přísloví: co je volno knížeti, zakázáno praseti. Nemá tedy tak příliš mnoho smyslu, aby se mluvilo o vychování, o velkomyslnosti, o dobrém vkusu, o „gestu“ atd. Lépe je otevřeně vyznat, že co smí jeden, nemůže druhý, že snobistická kritika otvírá často oči na domnělou vnitřní ošklivost a přivírá oči před mravním rozvratem, že v lůně neslýchaných finéz skrývají se časem veliké nečistoty a že je lépe zbavit se malichernosti, hledět na ně tak, jak to zasluhují a zkoumat, jakou účast v tom všem má opravdová ušlechtilost, inteligence a jemnost srdce.

O jediném možném kritériu podstaty špatného či dobrého vkusu dokonce i v oboru výchovy budeme mluvit později, v každém případě však jím nemůže být zvyk jakési skupiny, leda, že se stane, že sám odpovídá onomu kritériu.

Ale o tom později. Vraťme se k ryze polskému snobismu, ale ne k teorii, nýbrž k faktům. Je jich taková spousta, že by bylo záhodno provést jakousi jejich klasifikaci, abychom neupadli v galimatias.

Nejvšeobecnější dělení snobistických faktů může se jevit takto: příklady osvíceného a příklady naivního snobismu. Co je nejzábavnější, je to, že osvícený snobism je současně opravdu nejfalešnější a v podstatě neinteligentní, a naivní snobism zase bývá, třeba ne vždycky, přichutí, které je možno se zbavit při silnější prudkosti života. Osvícený snobism opírá se sice o falešné předpoklady bio- a psychologické, ale je vědomější, a co více, ospravedlněný ve vlastních očích. Naivní snobism je nejčastěji obyčejnou podlůstkou či podvodem, nebo ješitností opírající se o společenské ohledy a nehladající hlubších základů. První obyčejně bývá jasně osvícený, druhý je prostě šaškovský. Tyto dva druhy nesetkávají se vždy ve volném způsobu, často vystupují v podobě směsi či spojení — a tu nastává úplná katastrofa, úplný bankrot myslí a srdce.

O, beatum scelus divokého knížete, praeclara gesta „velikých pánů“! Oni „jedni“ asi „mají gesto“! Jenže není známo jaké, poněvadž všechno co činí, je „gestem“, od zločinu po utření nosu, všechno je ve velikém stylu a má vlastní specifickou patinu. Oni nečiní jakýchsi „gest“, která by sama sebou byla užitečná, šilená a nádherná, ale to, co „oni“ činí, stává se gestem, tedy kdyby se jim zachtělo utřít si nos prstem, jistě by to bylo „gesto“. Prosim, aby mi byl odpuštěn tento ošklivý a zdánlivě přemrštěný výraz, ale autorská poctivost nedovoluje mi, abych uváděla příklady, které, jak jsem již uvedla, jsou všechny bez výjimky čerpány ze života, slyšány osobně nebo prostřednictvím věrohodných osob, a kterých nenazývám citáty jedině následkem těžkosti uvádění jmen autorův.

„Gesto“ je tedy monopolem „státu“. Což by snad osud rozumu byl podobný? Nepochybně, poněvadž „jen my dovedeme cosi udělat“, poněvadž my vládneme světem a nepotřebujeme se učit, z přirozenosti vědouce vše, co je nejdůležitější o všem, s příjemným, skeptickým úsměvem hledíce na nadšení a úsilí nových lidí a přinášejíce na svět prastarou kulturu, která nám krouží v krvi, uvědomuje a priori a dovoluje, abychom o všem usuzovali s všestranně nabytým, pevným, lehkým a abych tak řekl křehkým vkusem. „Poslouchejte, mladí, jak se mluví,“ řekl jednou v mé přítomnosti jistý veliký snob o jedné veliké snobce, která právě vyslovila několik poněkud originálních a hlubokých slov: strop je nahoře a podlaha dole. Ano, taci lidé mohou se obejít bez — a nyní prosím, abyste si nemyslili, že řeknu „bez maturity“. Ne, neřeknu toho, neboť se bojím upadnout do „maturitního“ snobismu, který šílí v Polsku: oni se dovedou obejít bez osvěty, a malá, maličká špetka vědomostí z literatury, umění a dějin úplně jim postačí. Ve starověku byli vzdělávání otroci, aby byli hlavami svých pánů, kteří si reservovali dobré svaly — ryfířská výchova nikdy nedržela kroku s vědou. Voják, sportovec a tanečník vždy se posmívali pisálkovi a knihomolu. V Oxfordu každý student musí mít svůj byt, svůj nábytek, svůj automobil atd., atd., a „jestli velmi chce, přece jen se může něčemu naučit.“ Ve Švýcarsku je ústav, v němž ústřední věcí je masáž, sport a tanec. Hle, ideál, hle, touha — a co je horší — hle, skutečnost výchovy bohatých ratolestí „dobrých rodin.“ A pochybil-li jim peněz, a jestli opravdu trochu opravdového sebevědomí nedovolil jim, aby hledali „dobrou partii“ pro pozlacení erbu, tu mocná, skutečně molièrovská „dáma protekce“ snaží se jim umožnit přístup k lukrativním kariérám, neboť „při nejmenším se neví, zdali o n i nebudou krásť.“ A ty, výjimečný, ty, trochu nemorální diváku, kterému se vážně zachtělo zabývat se jakousi neproduktivní „gymnastikou myšlení“, jako třeba filosofií, jsi povinen, abys vstoupil do nejlépe reprezentovaného řádu, neboť „inteligentní člověk stává se mnichem a ne knězem“, kněží — „bohužel, bohužel“ — rekrutují se z lidu. Zvláště, že jako mnich budeš v případě potřeby moci žít a cestovat a dělat si své v rámci klauzury. A chceš-li již nutně být knězem — to leda biskupem — a když biskupem — tedy krakovským. A ty, pannu z dobrého domu, neopovažuj se, aby sis činila nároky na jakýsi vydatnější, opravdový pokrm srdce a myslí. Nepomohla válka, nepomohly světové katastrofy — karneval je karnevalem, staropanenství staropanenstvím, společenská práce společenskou prací — všechno je tak stereotypní a smutné. „Rozšafná“ je ta, která bývá doma i mimo domov — a

nejrozšafnější, která se ho zbavuje pomocí „odpovídajícího“ manželství.

Gesto, vrozená kultura — toť tituly k chvále u jasně osvěcené snobokracie. Ale to ještě není všechno. Zbývá „dobrota“ — synonymem vznešenosti. Dobrá rasa, dobrá společnost, vyšší sféra, toť zámky se střílnami, s padacím mostem, který časem a ne bez výhrad spouští se před zahraničním penízem, zahraniční slávou či zahraniční elegancí. Dobrota je naplňuje od základů až po třepetající se korouhvičky na vrcholku věže. V žilách obyvatelů plyne dobrá krev, jejich instinkty jsou dobré, ctnosti dědičné, jednání tradiční, bludy ušlechtilé, pády veliké. Jak je možno, aby bylo jinak? Přes katolické vymezení — v pojetí mnoha lidí přiči se víra rozumu. Tedy není potřeba myslit, ale věřit. A taková je i víra v nespotřebovanou hodnotu jména, v přirozenou ušlechtilost mízy genealogického stromu, v rasovou divčí krásu, promlouvající ústy ohavné chudoby, která při pohledu na fotografii chudé, krásné dívky mluví s nechutí a pohrdáním „taková měšťka“. O vnučko nedošlého koželuha Pasteura, o pravnučko nedošlého farmáře Newtona, chceš-li, buď moudřejší a nemluv při pohledu na fotografii aristokratické slečinky: takový blbeček.

A druhý snobism? Jak se jeví v Polsku ten snobism, který bude me nazývat bláznovským? Bohužel, že nádherným. Příklady je možno rozdělit v několik kategorií podle toho, čím je, koho zná, co má — nebo čím byl, koho znal, co měl děd, praděd atd.

Čím je? Především je tedy slechticem, proto je potřeba přilepovat přídomky ke jménu. Neboť jak jinak mohl by se Polák, zvláště za hranicí, nazývat jinak, než Wasa L...ski, nebo Korybut St...ski? Ale tomu ještě není konec. Cizinci musí dobře pochopit, s kým mají co činit. Tedy ke jménu, k příjmení, k několikahláskovému, pro Francouze nevyslovitelnému zvuku, který má tvořit kvintesenci naší osobitosti, dodejme rituální a pochopitelné d e. Tím způsobem jeví se polské jméno ve Francii třeba takto: Monsieur Leszek de Barszek Grzybalowski, nebo pokud budete z lítosti resignovat na přídomek: Leszek Grzybalowski. Není Francouze, který by nevěděl, že d e značí z, a klade se jen před názvem místa, vyjadřuje tím geografický původ dané osobnosti. A potom — jak píše Le Hardy, veliký znatel francouzské heraldiky — je předsudkem názor, že toto d e je odznakem šlechtictví, a dnešní zákonodárství, obalamucené snobismem, dalo se uvést v omyl.

Vězte, nezapomínejme, varujeme známé, hlásejme, kde se dá, že cizinci se smějí a považují za velmi ordinární projev polského snobismu kladení předložky d e k nefrancouzskému jménu, a zvláště s ryze slovanskou koncovkou. Ale kdyby jen tím byl konec! Bohužel není, neboť k příjmení, k předložce, ke jménu na s k i je nevyhnutelným titul. Kdo ho tedy nemá, a nechce se příliš nápadně kompromitovat z ohledu na příbuzné, ten především prahne, aby se zvýšil dívčím jménem své ženy, a odtud humoristický anons: Madame de X. nee comtesse Y. Je potřeba vědět, že ve Francii nikdo nemůže být nee comtesse, neboť slečný titulů neuznávají, a comtesse neznačí hrabátko, ale paní hraběnkou. Paní hraběnkou však se dosud nenarodila žádná žena, a dokonce ani Polka. Se stejným úspěchem bylo by možno zapřísahat se „modrou krví“, nebo se titulovat „vicehrabě“.

Jestli ne žena — tedy matka, jestli ne matka — tedy babka, a tak dále i dále a vždy je možno nalézt cosi nesmírně pochlebného. Při dobré vůli bylo by možno prokázat příbuzenství s Karlem Velikým. Neboť čítají-li se jen tři pokolení na století, každá z nynějších lidských jednotek má 134 miliony předků z XI. stol. po Kristu. V VIII. stol. jistě Evropa neměla většího počtu obyvatel než počet předků kohokoliv z dnes žijících lidí. Karel Veliký žil v VIII. století, tedy — je pradědem každého. Jediné rodiny, které systematicky zbožňují dědičnost a při tom rod vysílují sňatky mezi příbuznými, nemohou s úplnou jistotou vykázat takovou znamenitou souvislost.

Anekdoty o snobismu, který spočívá ve faktu, že „kohosi bych měl znát“, mohly by vyplnit několik kapitol, a proto se nebudu jimi zdržovat. Dám jen tři otázky, na které, čtenáři, dej si laskavě tichou odpověď: 1. Kolikrát se ti podařilo postřehnout, že máš více známých než před hodinou, a to z té příčiny, že jsi na nějakém veřejném místě promluvil několik slov třeba s hrabětem Z... či s kněžnou L...?

2. Kolikrát jsi s nemilým údivem postřehl, že tvoji dobří známi — nepravím přátelé, nechť se profanovat tohoto krásného slova — obracejí se k tobě s menší oddaností ve společnosti výše postavených osob? 3. Kolikrát v rozhovoru s kýmisi — ovšem snobem — postřehl jsi, jak často, a časem beze smyslu, slyšíš od něho známá jména, jako třeba u onoho pána, který se „svezl se Zamojským“.

Vypište podobnou anketu v Polsku a přesvědčíte se, jak je v něm zakořeněn „pokorný“ snobism, spočívající v chlubení se počtem a velikostí přátel, ve vymáhání úcty k nim, v podřízení jim svého vlastního skromného „já“, spokojujícího se panskou láskou, která bohužel po zaječích skáče. Potřeba ořeni se o velikosti tohoto světa je jako by dětskou formou snobistického modlářství, jakousi pensio-nátní manii sbírání podpisů velikých lidí, třeba filmových herců. Znám milé, schopné lidi, kteří mají dokonalé podmínky sebevzdělání a vydělku, ale nedovedou mluvit o ničem jiném než o tom, co učinil, nebo řekl pan X., paní Y. atd. Octnouti se ve společnosti několika osob toho druhu je torturou pro nespokojeného člověka, potřebujícího upřímné podpory společenské, a nebezpečím bledé furie pro náročného a živého člověka, který nerad sedí na tureckém kázání a hloupě se usmívá, nemoha vynadat všem kolem. Lépe nezvat lidi, s kterými nemáš společných známých, než shromažďovat je proto, abys před nimi paradoval způsobem divoce nedelikátním a nepřijemným.

Majetkový snobism je snad nejvšeobecnější. Starý člověk světa sběhlý i malé dítě ve škole stejně se chlubí svým školním pouzdem či svým starým porculánem: Což není pěkný? Hádej, co asi stojí? — Ne více... Ještě více. Podívej se, ale nedotýkej se, nebo zkazíš. — Víte snad — táže se strašně bohatá slečinka — kolik stojí můj plášť? ... Takový jakoby skromný, a takový drahý. A podšívka! Kdybyste jen viděla, u nás, toť cosi strašného. Máme koberce z hranostaje. — Pro přesnost musím podotknout, že tato slečinka není — v nejmenším, opravdu v nejmenším — dcerou „povýšence“.

Je to drobný příklad, ale nepodávám větších. Byla bych ještě podezřívána z komunismu, a Bůh je mi svědkem, že není pro mne ohavnější, odpornější doktriny, jak jsem to již ukázala a ještě ukáži. Což tento drobný příklad nepostačí, abys nahlédl do hloubi ukrutné nesmyslnosti, kterou často projevují boháči, když jakoby na zlost rozkládají své paví peří v očích chudiny, špatně oblečené a často hladové, často pobouřené, a zřídka — bohužel tak uspokojené s jiné strany, že je až lhotejná při tomto pohledu, někdy se jim dokonce baví.

Peněžní snobism, méně absolutní než rodový, je stejně exklusivní a zlý. Nebyl a není vševládný v Polsku, ale jak často slouží za podšívku koutuším! Jinak vliv zahraničí, amerikanism a móda činí své. Zlaté tele začíná se dovolávat svých práv a — přirozené — stará se o erbovní příbuzenství. Oběti tohoto spolku často bývá nerozvázná věda. — Věda nic nepodává — řekl jednou veliký snob finanční. Ano, prosím vás, zvláště když učencům náležející peníze upadají do „propasti zapomenutí“. — Učenci umírají hladem — ano, a bohatí snobové přesyacením. Ještě podotýkám, že peněžním snobismem ovšem nejmenuji lakomství či nedostatek srdce, ale nesmyslné a hloupé parodování rozhozovačností před chudinou, vůči níž má nejednou závazky, ne-li dluhy. Peněžním snobismem je rovněž nedoceňování hodnoty veškeré práce, která nepřináší materiálního zisku.

Situace, posice, peníz, sběratelství, elegance — všechno se stává terénem snobismu majetkového, pokud nevyrůstá z pravdy a touží po pokoření jiných! Arénou snobismu je škola, universita. Studentka otázaná na jména kolegyně uvede tři a podotkne: „ostatních neznám“. Universitní profesor ve veřejném referátu vyjadřuje smutek, že vědecká úroveň se snižuje, neboť je příliš mnoho posluchačů z nižších vrstev. Snobism vtírá se dokonce i do sružení náboženského charakteru, zemanky a městske dámy nemohou se všudy smíchat, aby společnými silami potíraly bídu a nemoc.

Dodejme do tohoto věnce několik historek a rčení, jako poslední kvítka s niv polského snobismu.

„Holič, to není člověk.“

„Není možno vzít si dceru poslička.“

„Neurážej se jako služka.“

„Nedávej prostěradla s erby, nestojí za to.“ (Host to slyší z vedlejšího pokoje.)

„Sedí v saloně, strašidlo.“ (Moderní paní hlasitě o mladé, velmi hezké, chudé dívce.)

A teď závěrem — táží se po druhé — kde potom hledat jemnost, opravdovou prostotu a z toho všeho vyplývající eleganci? Odpověď na to najdeme později — nyní především se pozastavme, co v tom všem značí pravda?

POVOLÁNÍ A ZÁLIBY

Jaroslav J. Adlof:

O sokolské nejvyšší cíle.

1. Nejprve ještě několik slov na tema: Sokolské vedení a kritika.

„Bič dozoru a veřejné kontroly sviští nad nimi“ — rozuměj sokolskými pracovníky a vůdci — „a kritikové domácí a cizí velkopanský se ušklebují, že to nebo ono není dokonalé“.

„Aby ho husa kopl!“ — říkává moje babička s oblibou ve své jadrné venkovské řeči, pozorujíc, že někdo něco náramně kazí, a mám-li být upřímný, musím doznat, že toto jadrné lidové rčení bylo to první, co mi napadlo, jen jsem ty syrchu zmíněné řádky přelétl po prvé očima. Jak také něco podobného i ve vši bratrskosti neřící, když v úvodě k celé dlouhé řadě svých článků o Sokolstvu bratr Pelikán sice kritiku připouští, na místě však nejdůležitějším, v kapitole dvacáté deváté, pojednává o otázkách nejdůležitějších, organizačních a vůdcovských, najednou užije nespravedlivé — v mentalitě některých sokolských pracovníků žel dosud strašící fráze o „velkopanských kritikcích“! Jak něco neřící! Ovšem samozřejmě dodávám, že bych si i tohle rčení představoval vždy jen s dodatkem: „upřímně a se vši bratrskou úctou a ohledem“. „Aby ho husa — nekopl!“

Což vůbec nějaká kritika Sokola vůbec a tím méně kritika, která by velkopansky svištěla nad sokolskými pracovníky, kdy existovala?

2. Může prospěti sokolskému snažení o nejvyšší cíle tisk, který je jen hlasatelem věcí usnesených většinou?

Tisk všimal si Sokolstva a jeho věci zhruba jen takto:

1. Vše, co objevovalo se v tisku Sokolu nepřátelským (i soc. demokratický tisk a DTJ sem zčásti ve své neobjektivitě patří), byly buď jen nepříznivé glossy, většinou však invektivy a nepravdy, jež nebylo možno nikdy za kritiku považovat. Byly to zprávy, které se právem buď prostě vyvracely nebo ignorovaly.

2. Vše, co připouštěl ve svých rubrikách tisk Sokolu přátelský, byly jen referáty a zprávy Sokolu na sto procent příznivé, nějaké kritisování nebylo připouštěno zásadně.

3. Zbývá tedy nakonec jen tisk sokolský. Byl a je ale sokolský tisk místem, kde by se přijímaly z řad členstva nové myšlenky k zpracování a — last not least! — k propagaci? Každý, kdo sokolský tisk jen trochu zná, ví, že sokolský tisk a jeho funkce vystižen je nejlépe slovem „věstník“. Nikoli snad „věstník

nových myšlenek“, ale věstník spolkový. I t. zv. měsíční revue, jako na př. „Sokol“ nejsou ničím jiným než sborníkem referátů. Jen některé župní věstníky činí čestnou výjimku a tu a tam některá vzácně se objevivší účelná anketa v oficiálním „Věstníku“ — na př. slibná anketa o reformě cvičební hodiny skončivší tím, že ji rozhodující činitel, náčelnictvo prostě — přešlo mlčením. Jde to v časových otázkách tak daleko, že na př. o vystoupení Bukhově v časopise „Sokol“ nebyly vůbec ani připuštěny hlasy sokolských pracovníků, kteří byli mínění jiného než oficiálního. Oficiální odborné posudky o zájezdech, veřejných cvičeních, zdravotní zprávy, příležitostné jubilejní úvahy vzdělávací, glosování událostí, vždy však jen tolik, aby za tím oním míněním mohla stát většina. To je zhruba sokolský tisk. Kde je kritika, která by svištěla a velkopanský se ušklebovala?

Stalo se na př., že byl obeslán jeden mezinárodní závod sokolským družstvem. Byl vyslán zvláštní zpravodaj, aby se informoval o podmínkách závodu, zpravodaj přišel s nedostatečnou informací: prý stačí ten a ten počet závodníků. Sokolstvo poslalo tedy jen tento počet — a prohrálo tím závod, téměř jistou svou kořist. Kritika o tom, že zavinili jsme si to sami, nikde nebyla.

Na jiných dvou mezinárodních závodech podle mínění samotných některých Sokolů, závodu přítomných, docela zbytečně a v každém případě neúčelně podali jsme protest, který jen způsobil nepříjemnosti. V jednom župním věstníku kritika byla, snad zbytečně ostře a snad i osobně zahrocená, ve věci však bývalo by dobré ujasnit docela bratrským vysvětlením situaci. Kdosi prosadil, že věc dostala se až do „nejvyšší instance“, před župní náčelníky. I referoval pak sokolský „Věstník“ docela stručně, že hned v začátku schůze vyvolal staršina sboru a plamenně se ohradil již předem vůči tomu, že by věci, které by mohly podporovat nesoulad, měly býti projednávány. Načež celá věc pominuta mlčením. Většina rozhodla...

3. Je správné hájit vždy jen názor většiny?

Je přirozené, že v demokratických spolcích a organizacích je třeba ohlížeti se na mínění většiny. Zkušenost však učí, že často nechá se i velká většina vést nepatrnou, mizivou menšinou zejména tam, kde menšina vystíhuje přesně skutečnosti, předvídá, vede. Nechme stranou teoretické úvahy o vedení iniciativním a majoritním a minoritním a vezměme si hned konkrétní dva případy, z nichž první osvětlí názorně celou tuto na výsost důležitou otázku prakticky, druhý pak dovede nás hned k další, s tímto souvisící věci.

Tak na příklad několik let před válkou vynořila se otázka skautingu mládeže. Nebudu se zabývatí podrobnostmi, jak to přišlo a kdo co dělal, uvedu jen docela stručně věcný průběh této otázky v Čechách. Byli tehda v Čechách sokolští pracovníci (tedy ne „velkopanskí domácí kritikové“), kteří tvrdili, že uvedení skautingu do Čech a další vedení patří jen a jen Sokolu. Sokolská většina a sokolské vedení raději oželeli tyto pracovníky vůbec, než aby aspoň zkusili zapřáhnout tyto hlasatele nové myšlenky do svých služeb.

A výsledek? Separátní hnutí skautské v Čechách předválečných a po válce v republice ti prozíravější vůdcové snaží se dohnat to, co neprozíravější nechali si ujít. Neboť co na tom, že většina Sokolstva — většinu

tvoří v tomto případě speciálním venkovské jednoty, co na tom, že většina Sokolstva může se obejít bez skautingu? Ta menšina, které patří budoucnost, totiž dorost sokolský nemůže se při moderním způsobu tělovýchovy obejít bez skautingu.

Nebyl by to ostatně jeden z nejvyšších cílů v Č.S.R., aby Sokol nejen zachytil, ale vedl celý skauting československý?

Snad je trochu pozdě, ale někdy je dobře dát si cíl úmyslně tak vysoko, že je téměř předem nedosažitelný. Ovšem cíle neurčují prostí vojáci, cíle určují generální štáby, vůdcové. A tu jsme u otázky jiné.

4. „Věsti, znamená předvídati“, jedna část sokolské otázky vůdcovské.

„Doba sama přináší tyto obtíže“, t. j. vůdcovské a organizační, poznamenává zcela správně bratr Pelikán. Rostoucí požadavky organizační tu jsou, potřeba větší specialisace a hlubší odborného vzdělání. Dnes se tyto věci ještě v Sokole neřeší; ani se o nich ještě nemluví. Tuší se jen jejich příští, ale „předčit musí, kdo chce vůdcem být“ a věst, „znamená předvídat“.

Zde prý je zas kus problému, sokolského i dobového, zde prý je třeba rady i pomoci.

Není nejmenšího sporu o tom, že zásada „věst, znamená předvídat“ je zásada správná. Uznává ji však také vedení sokolské a uznává ji také — sokolská většina? Vezměme si jeden typický případ:

Brzy po převratu vyskytl se mezi sokolskými pracovníky, mezi celou řadou těch vzácných pracovníků, o nichž se právem říká „Sokol tělem i duší“, jeden, který vystihl, že v republice shledá se Sokol s poněkud změněnými poměry a nakonec dospěl k přesvědčení, že bude potřeba, aby Sokolstvo zvolilo docela nové pracovní-organizační metody. Stručně řečeno navrhol, aby v Sokolstvu nebyly jen odbory na př. menšinové a loutkářské a pěvecké, ale aby celá sokolská organizace byla přeorganisována podle odborů i tělocvičně. Nebudu zacházeti do detailů, je přirozeno, že první návrh může mít určité slabiny, ale události šly za sebou takto: nejprve většina vůdců rozhodla, je návrh nestojí za to, aby Sokolstvo ho přijalo za svůj — a nebyla to „kritika“, ale upřímná sokolská rada, kterou většina více méně striktně odmítla, poté navrhovatel, bratr Očenášek, opustil řadu, abychom tak řekli „hlavních sokolských vůdců“ a odešel pracovat na místo podřízenější (ale nicméně důležité), mezi sokolský dorost, a posléze věc do jisté míry jako by na potvoru se vyskytnuvší: proti vůli vedení a přes všechny snahy zabránit tomu odbory začínaly růst jako houby po dešti, odbory házené, odbory lyžařské, odbory tělocviku prostého atd., nejposlednější dobou jsou to odbory tenisové! Je s tím namnoze mnoho potíží, v čela těchto odborů marně staví se lidé zkušenější a vynikající sice v tělocvičně, málo zkušenější a docela průměrní nebo dokonce podprůměrní dejme tomu v lyžařství a lehké atletice, do samotného „Sokolského Věstníku“ zabloudilo o těchto obtížích již tu a tam pár řádek, vedení sokolské však — ještě čeká.

Pro řešení naléhavé potřeby reorganisace není dosud většina...

Není také dosud většina pro názor, že by vůdci měli býti ti, kteří předvídají... Ale přejdeme raději k druhé části „vůdcovské otázky sokolské“.

5. „Předčit musí, kdo chce vůdcem být“, ale čím předčit? Lety?

Je opět zásada nesporná teoreticky pro menšinu i většinu. Jsou ale některé obtíže, plynoucí z praxe sokolské, z toho totiž, jak se provádění této zásady během let vyvinulo.

Čím musí „předčit“ ten, kdo chce mít naději na to, aby byl uznán za sokolského vůdce? Je samozřejmé, že žádá se vysoká mravní úroveň, je samozřejmé, že žádá se láska k věci národní, že žádají se znalosti odborné atd. Ve všech těchto věcech Sokolstvo nesmí nikdy slevovat! Ale jedna věc je, která by stála za úvahu: aby totiž nerozhodovala otázka, abych tak řekl „služebních let“.

Velice často totiž se stává, že nakonec činovníci sokolští volí se podle toho, „jak dlouho již věrně stojí při praporu sokolském“. Zdůrazňuji, že toto nesmí být chápáno jako nějaký osten proti starším, ani zdaleka ne, toto jen vystihuje skutečnost. Tak to bývá, taková je mentalita a škodí to vždy nakonec jen celku. Mladší se ostýchají přijímat funkce v předpokladu, že by tím jaksi „předcházeli“ ve svém postupu ty starší, bojí se, že by se ten a onen starší dokonce urazil a namnoze mívají v tom „dobry čich“. Opravdu mnohý jinak výborný bratr cítil by se bolestně dotčen, měl-li by na jeho místo přijít někdo „lety sokolskými mladší“.

Tam, kde mladší vynutí si, nedbajíce této psychologie, svého činovníka, nedopadá to vždy dobře. Obvyčejně ten mladší nemá s dostatek zkušenosti, má dobré nápady, nemá však rutinu, ten starší ani dost málo nenasází se zase chyby napravovat nebo na ně upozorňovat, tajně říká si „však oni zas pro mne přijdou“ a výsledek?

Jak to píše Pelikán: „Co nevidět zaklepe ještě i na dveře sokoloven nouze o činovníky.“

Nahromadí-li se v kterékoli organizaci na špicích řada činovníků, kteří považují za svou osobní čest vydržet ve své funkci do své smrti, těžko pak myslet, že nedostaví se jednou krize a těžko čekat nějaký plynulý vývoj!

Je někdo, řekněme teoreticky, aby necítil, se snad jednotlivci dotčení třicet let starostou své jednoty a nakonec nestačí fyzicky na svou funkci. Neměl by být zvolen doživotním čestným starostou a neměl by být na jeho místo zvolen někdo jiný s k u t e č n ý m, o d p o v ě d n ý m starostou?

Dnes se to doslovně flikuje tak zvanými „náměstký“ a nikdy nemá odvahy poukázat, že nynější „náměstecká praxe“ škodí nejen jednotám malým, nejen jednotám velkým, ale — samotnému ústředí, samotné československé Obci! Nemohla by i Obec Sokolská mít své doživotní v s o c e č e s t n é f u n k c e ?

Ale zde narážíme na ožehavou otázku, které se kde-kdo v Sokolstvu vyhýbá a kterou i bratr Pelikán jen tak mimochodem přechází. Píše: „Starí a mladí v Sokole — to by byla zase zvláštní a obsáhlá kapitola, nutně plynoucí z úvahy o sokolském konservatismu. Spokojme se však jen upřímným zjištěním, že tu skutečně jest, že jest zjevem přirozeným, stálým a obvyklým všude a že jest s ním proto počítati.“

Stačí to někomu k porozumění problému, řekne-li se mu seupřímněji, že problém ten existuje a — že je třeba s ním počítati? „Starí a mladí“ byli a jsou na celém světě, proč ale právě dnes v Sokole stává se z této skutečnosti doopravdy problém? A dokonce problém tak ožehavý, že i takový výborný znalec v š e c h o t á z e k sokolských, jakým je bratr Pelikán, mezi dvaatřiceti

otázkami sokolskými tomuto problému nevěnoval ani kapitolku?!

Pokusím se aspoň o několik řádek na tema „staří a mladí“, a prosím předem za shovívavost.

6. Staří a mladí v Sokole a — antické Helladě.

Je to velmi hezky vyličeeno Tyršem v „Holdu olympském“, jak při zahajování antické olympiady mimo jiné objevil se nejprve sbor starců a jejich sborový chór zněl „byli jsme“, za nimi pak druhý sbor, muži, pěli „jme“ a opět za těmito šli chlapi, kteří hlásali „budeme“. Byla to tak nějak doba tvrdší, byla to doba, kdy s počátku ženy vůbec nesměly na závodiště — nenakazily snad dnes ženy svou „omlazovací horečkou“ i — muže-sokoly?

Odcházejí staří, praví se, a je to pravda a je to běh světa. „Ananké“ — osud — říkali staří pohanští Hellenové, „Bůh dává a vyměřuje nám čas“, říkáme my, kteří se hlásíme ke Kristu.

Odcházejí staří a je to nutnost, kterou nikdo nezmění. Je to — upřímně lze každého ujistiti — zjev přirozený, stálý a obvyklý všude. Kdyby odcházeli ze Sokola a ze sokolských vůdcích míst jen ti staří, nebylo by nic ožehavého na této otázce.

Odcházejí mladí! — to je ožehavější!

Patří to zčásti ještě k otázce vůdcovské, zčásti však týče se to i širokého celku, i když dnes ještě členstva neubývá a staří vůdcové ještě žijí: odcházejí mladí, z nichž by Sokol mohl mít i členy i — vůdce!

„Odcházejí“ mladí — protože „neodcházejí“ staří... Odcházejí jedni a je zle, odcházejí druzí a je možná ještě hůře. Jak dlouho bude trvat ještě než se aspoň Sokolstvo přiblíží tomu Tyršovu holdu olympskému, kde starší, mužové i chlapi nebudou se ostýchat přiznávat se s hrdostí každý ke svému heslu?

7. Nejsou však jen „staří a mladí“ Sokolové, důležitější rozdělení je: „Sokol tělocvičný a — netělocvičný!“

Chtěl bych tímto tak trochu protestovat současně proti tomu, aby kdokoli chtěl shánět nějaké „politické statistiky členstva sokolského“ a chtěl z těchto, vždy celkem nespolehlivých statistik vyvozovati jakékoli důsledky.

Až dosud každý, kdo chtěl nějaké politické cíle v Sokole uplatňovat, nezbytně musel pohořet. A bude tomu i dále, protože odpor proti zatahování politických hledisk do Sokola není snad něco, co by bylo vštěpováno shora, ale je to hluboký odpor samotných mas sokolských, které říkají prostě: aspoň někde v Československu chceme mít pokoj od politických různic, v sokolské tělocvičně.

Ale jiné rozdělení je důležitější, na které bych rád stručně upozornil. Ani rozdělování na „staří — mladí“ není tak důležité, jako rozdělování na Sokoly „tělocvičné“, t. j. ty, kteří prošli tělocvičnou, ať již třeba již nyní necvičí, a na Sokoly „netělocvičné“, takové, kteří v tělocvičně buď vůbec nebyli, nebo jen docela kratičce, tak krátce, že neprodělali ani výcvik, ani se neúčastnili žádného veřejného cvičení nebo dokonce sletu. Pořídil-li si pak takový netělocvičný Sokol dokonce kroj sokolský, pak bývá to ještě zvláštní odrůda sokolská, bývá to tak zvaný Sokol „parádní“, který s velkou oblibou účastní se všech oslav, bývá nejprístupnější politisování a s naprostou nedůvěrou

shlíží ke všemu, co nemá na sobě s dostatek slavnostně-národního roucha. Přijít tomuto druhu Sokolů se zmínkou o reformě sokolského kroje rovná se — vlastizradě.

Kádr, skutečné jádro sokolské, jsou bratři, kteří prošli sokolskou tělocvičnou.

Všecky ty krásné úvahy na nejrůznější ideové náměty jako „Sokol a politika“, „Sokol a socialismus“, řeči o „poslání hospodářském, slovanském, menšinovém, uměleckém“ atd., vše to je více méně záležitostí užšího kruhu lidí, kteří někdy pro samé ideály nemají možnost nebo čas starat se — o cvičení. Nechci mluvíti ani nejmenším proti jistě krásné a bohaté činnosti vzdělávacích odborů, chci jen poukázati na skutečnost, že Sokolstvo jako organizaci nesou na svých zádech nikoli ti, kdo účastní se horlivě všech vzdělávacích proslavů, ale ti, kteří účastní se horlivě všeho, co děje se v tělocvičně!

A právě s hlediska tohoto jádra sokolského bylo by na místě poukázat na jednu z nejdůležitějších obtíží sokolských:

8. Má mít Sokol ještě více úkolů?

Bratr Pelikán, aby vystihl přítomný stav Sokola, rozdělil věc na třicet dvě kapitolky, a to ještě místy se zmiňuje o tom, že ta či ona věc vyžadovala by kapitoly zvláštní. Je to dobře, že činnost sokolská je taková, že ani třicet kapitol nevystihuje její r ů z n o s t, či je to chyba? Není tu příliš mnoho zbytečného rozbíhání se? Je nejvyšším cílem vzdělávací síň, naplněná tiše a vážně poslouchajícím zadumaným posluchačstvem, či je nejvyšším cílem bezprašná, moderní tělocvična a moderní letní cvičiště, plně jásajících, křičících cvičenců a cvičenek, mužů, žen a dětí?

Jsou nejvyšším cílem moderní resoluce nebo moderní cvičení?

Při čemž ovšem slovem „moderní“ nemyslím nic jiného, než „nové a lepší“ v duchu Tyršovy „nespokojenosti s tím, co bylo až dosud vykonáno“.

9. Cvičitelstvo a jeho úkol, směr a cíl.

Vyzvedl bych ještě víc, než bratr Pelikán činí, důležitost a význam sokolského cvičitele. Jedenadvacet tisíc mužů a žen v Sokole vede a vychovává muže, ženy, dorost, žactvo zadarmo, obětavě! I přestal-li již kdo být cvičitelem, vzpomíná ještě léta rád na dobu, kdy „jsem vedl“.

Je to velký úkol, připravovat tyto tisíce obětavých lidí nezištně a často s velikými oběťmi pro jejich úkol. A je to zodpovědný úkol!

Děje se to již dokonale či — mohlo by to ještě lépe býti?

Uvedu jen jeden maličký příklad. V osmnácti letech dostal jsem se do veliké sokolské jednoty, za pár měsíců dostal jsem se dokonce do sboru cvičitelského (čekatel), bylo tam na třicet cvičitelů, a mezi těmi všemi, kteří okolo mne chodili a mne „vedli“ teprve po několika měsících nalezl se jeden, který přišel a řekl: podívej se, budeš-li cvičit ty a ty cviky — ukázal mi je názorně — docela určitě budeš mít vysedlé lopatky. Jeden, jediný ze třiceti, bratr Z. má zásluhu o to, že dnes přes všecek ten pozdější tvrdý nácvik cvičitelský a závodnický mám záda rovná, jeden, jediný ze třiceti! A byli mezi nimi vynikající cvičitelé i závodníci a ani jeden si neuvědomil, že jedním z cílů sokolských by mohla být také — rovná, nejrovnější páteř!

„Sport sleduje snahu, dosáhnouti co největších výsledků; výchova těla je mu otázkou podružnou, ba

často proti ní i přímo hřeší“, to je názor mnohých Sokolů. Nu, nebudu zde rozvádět kapitolu „Sokol — sport“, není na to dosti místa a myslím, že najdou se jiní, kteří povšimnou si některých nesprávností v sokolských jednostranných úsudcích. Je dobrý sport a je špatný sport, o tom není sporu. Je to ale pravda, že existuje jen a jen „dobrý a výborný sokolský cvičitel“?

„Po ovocích poznáte strom,“ praví písmo. Podle cvičence poznáte cvičitele, lze říci také. Nemohu nevzpomenouti případu, kdy po prvé dostala moje sokolská pýcha trhlínu. Šel jsem se podívat na první lehkooatletické družstvo, které vyslala k nám po převratu Anglie, na studenty oxford-cambridgeské. Čekal jsem podle našich pojmů „těla lehkooatletická, jednostranná, myslil jsem, že skokani budou mít delší nohy a vrhači delší ruce a běžci budou mít nějak divné nohy a netajil jsem se tím tehda také jednomu členu náčelnictva, s nímž jsem se, jediným, na těch závodech sešel. S lítostí však musím říci, že nenašel jsem na tehdejších anglických sportovních závodnících ani sebevystřejším lékařsko-cvičitelско-závodnickým okem nějakou chybičku. Silní, svalnatí i podle našich pojmů a přece štíhlí a urostlí. S lítostí doznávám, že co do tělesné krásy, co do bezvadné postavy bylo ono družstvo nejhezčím, které jsem před tím a potom viděl, a to pamatují a znám všechna sokolská družstva „mezinárodní“ od roku 1913 dodnes.

Ovšem bude-li se sokolským cvičitelům vykládat teorie soustavy a bude-li se jim vykládat názvosloví všech cvičení, i takových, která nemají vnitřní tělocvičnou cenu, pak stane se nakonec, že pro všechny ty obtížné úkoly i výborný cvičitel přehlédne — pomalu vyesadající lopatky mladého, snaživého svého žáka.

Bylo by již na čase, aby z Tyršovy soustavy bylo vyřazeno všechno poudružné a ponechány jen některé hlavní věci.

Znamenalo by to velké ulehčení pro práci cvičitelkou. Což je důležitější „soustava“ než metoda?

Ovšem samo o sobě by to nestačilo, kdyby zachován byl dnešní systém veřejných cvičení, kdy třeba půl roku, abych to drasticky vyjádřil: „t ě l o v ý c h o v a m u s í j í t s t r a n o u, p ř í p r a v u j e s e — v e ř e j n ě c v i č e n í!“

Cílevědomá výchova těla ustupuje velmi často: nejkrásnějším a nejtěžším a paměť tak jako nikde jinde ve světě namáhajícím — prostným cvičením mas.

10. Jsou společná prostná opravdu nejvyšším cílem pro zvýšení „brannosti národa“, jednoho z nejvyšších ideálů Tyršových?

Nechávám tuto otázku otevřenu. Patří k oněm, o nichž „dosud se ani nemluví, ani nediskutuje, jen se tuší“.

Jen jedno je, zdá se, nesporné, boje a války národů nevyhrávají se dnes vojsky seřazenými ve vyřizovaných řadách. Moderní válku rozhodují spíše družstva z vynikajících jednotlivců sestavená. Čety odhodlaných, vynikajících jedinců v moderní válce vyhrávají nad velkými masami.

Jde Sokolstvo v tomto ideálu Tyršově opravdu za „nejvyšším cílem ve zvýšení brannosti národa“?

11. Sokolstvo musí i nadále zůstávat i neviditelnou, ale věrnou stráží národa“.

Nerad mluvím ve frázích a proto ujišťuji předem, že neběží o heslo, ale o skutečnou sokolskou „stráž“, jak

se projevila v republice ve dvou příkladech, které bych chtěl na konec ještě uvést a připomenout těm, kdo by snad chtěli na základě toho, že my Sokolové debatujeme mezi sebou o „úkolech lepších než ty staré“, Sokolstvo podceňovat.

První případ je z dob, kdy bolševičtí agitátoři à la Muna měli v republice vysoký, velmi vysoký kurs. Věci došly tehda tak daleko, že ani vedoucí kruhy politické nebyly si tak docela jisty situací. A tehda, docela nenápadně, tajně, stáli Sokolové na stráži. Kladenská sokolovna by mohla vyprávět o tom, jak sešla se tam sokolská stráž nikoli snad k ideové přednášce nebo cvičební hodině na hrazdě, ale k hromádkám ručních granátů, k ostrým nábojům a takovým podobným věcem, jimiž se střezívají národy. Bude dobře upozornit na tuto zapadlou dnes stráž z let dávnějších.

A druhý případ, případ z let ne tak dávnych, je rovněž názorný. Je to — zas neznámý veřejně — případ ze sletu 1926. Byla by to velice zajímavá četba, kdyby tak člověk mohl dostat do ruky tajné zprávy, které jeden tehdejší vyslanec posílal své vládě o tom, jak nastane v Československu — fašisticko-národní převrat o sokolském sletu. Mnoho, přemnoho velmi vysokých a prozíravých pánů bylo tehda, kteří měli „velmi zaručené zprávy o tom, co Sokolstvo udělá“. Nejveselejší pak zpráva byla tato: „Přijde na sletišťe do své lóže prezident republiky, Masaryk, zahrány budou hymny, ale národ sokolský, národ bude mlčet, ani ruka se nezdvihne k potlesku, bude ticho. A hle, v tomto tichu bude do některé z vedlejších lóží vstupovati se svými věrnými — kdo? Nu, někdo jiný se říkalo tehda, ale nikoli Švehla, aby nebylo omylu, někdo Veliký, větší. A národ prý sokolský vypukne v jásot a převrat fašisticko-národní slavně pro jednoho a s hanbou pro druhého započne.“ Tak asi zněly ty vyslanecké zprávy. Jenže Sokolstvo neslouží osobám, Sokolstvo je opravdu národní spolek! Sokolstvo bylo i v roce 1926 plně na stráži! Snad jednou, někdy později, daleko později, až bude lze mnohých věcí vzpomínat klidněji, snad tehda vydají tajné archivy zprávy o „sokolské stráží z roku 1926“, snad ne. Ale stůž aspoň zde zmínka o této vysoce čestné a záslužné sokolské národní stráží!

Sokolstvo — národní stráž! Může být většího ideálu? Snad ještě jeden ideál je vyšší, snad je jen stejně vysoký, ale je tu ještě jeden.

Abyste Sokolstvo vneslo a uskutečnilo ideál bratrství v československém národu!

Sokolské bratrství nad všechny — ismy!

D O P I S Y

Reforma profesorů.

Pane redaktore!

Dozvolu mi, prosím, několik poznámek k článku pana K. J. Beneše o profesorech.

Je příznačné, že dnes skoro každý, kdo chce vzbudit ve veřejnosti domněni, že se zajímá o naši střední školu, začne výklad o středoškolské reformě tím, že si vyjede na profesory.

Několik dokladů:

V kulturním výboru poslanecké sněmovny bylo vysloveno velmi skeptické — avšak paušální — mínění o hodnotě profesorské

práce; kromě dosti silných výrazů opíralo se o tento fakt: některý absolvent střední školy napsal stylisticky neobratný dopis s pravopisnými chybami. Snad ani sám pan řečník nebyl tehdy přesvědčen, že by tím byla vina jen neschopnost profesorů. Spíše by v takovém případě zasloužilo důtky jejich nemístné milosrdenství. —

Jindy posedne někoho neodolatelná touha vystihnout určitý komplex problémů v geniálně zjednodušující zkratce. Vznikne tak na př. článek pana F. L. Fischera v brněnském *Indexu*. Stručný obsah: Naši profesori nestojí za nic. Je velmi pravděpodobné, že mezi spoustou profesorů se vyskytne nějaký mizerný hudlař, vždyť lidé méně schopní se vyskytují i v jiných stavech, na př. mezi docenty a spisovateli. Co však na takovémto projevu nejvíce zaráží, je bohorovnost, se kterou se pronáší odsudek o všech profesorech. Pan K. J. Beneš rozhodně neudělal dobře, dovolává-li se článku páně Fischerova; ten se totiž svým žalostným nedostatkem dokumentů a svou nevěcností nehodí ani k diskusi, neřku-li za oporu určitého mínění.

Na projevu pana K. J. Beneše je několik sympatických rysů. Svě názory se snaží opřít o argumenty, byť by to byly jen vzpomínky na dobu studií. Hned také podává návrh na zlepšení dosavadního stavu: zdokonalení pedagogické přípravy profesorů. To znamená při nezměněných nynějších požadavcích odborných prodloužení studijní doby. Tedy také problém *hospodářský*.

Také bych rád sdělil panu Benešovi, že dnes je v „lidském“ — tedy v *neúředním* — vztahu k žákům daleko větší počet profesorů, než si myslí. Chtěl bych však při té příležitosti upozornit na okolnost, která brání intensivnějšímu rozvinutí tohoto vztahu. Má-li mít profesor pochopení pro mládež, musí si zachovat v daleko větší míře než kdokoli jiný bystrý smysly a pružnost vnímání. To nelze jinak než tím, že žije bohatý kulturní a společenský život. A na to je potřeba kromě času především *peněz*. A kde je má profesor vzít? Dobrý byt, slušný oblek, vydatná strava, knihy, divadla, koncerty, kina (zvukový film), cestování — nic z toho není, pokud je mi známo, pro profesory zadarmo.

Nechtěl by některý z pánů na tomto poli rozpoutat svůj spisovatelský elán?

Ke konci bych ještě panu Benešovi rád řekl, že pro mladého profesora je začátek 3. kap. jeho článkem velmi zábavný. O těch „mukách na začátku“ jsem se dověděl teprve nyní.

Promiňte mi, prosím, pane redaktore, že jsem Vás obtěžoval.

Prof. Josef Bartoš.

Vážená redakce!

Autor článku o Reformě profesorské dobře uhodil na jednu strunu reformy střední školy. Ale chci mluvit za onu část mladých profesorů, kteří nedávno začali učit. Ti nešli na profesuru proto, poněvadž se jim to zdálo život přepohodný. Na kantořinu chodí většinou žáci dobří nebo nejlepší, ne ziskuchtiví, spíše idealisté. Profesori nerodí se nikde na Kamčatce jako zvláštní lidská odrůda, nýbrž rekrutují se zejména ze středních vrstev národa. Jestliže někteří snad podle soudu autora zmíněného článku nikde jinde by neobstáli v životním zápolení svobodných povolání, dlužno uvážiti, že zase velmi mnozí by v životě jiném než učitelském dosáhli jiné kariéry nebo blahobytu.

Chci upozorniti zejména na jednu věc. Co myslí autor Reformy, že je u profesorů nemožné, stalo se skutkem. Snad je to dosud výjimkou, ale jsou již profesori, kteří hrají se svými žáky *wolley-ball*, tenis a kteří čile tančují se svými žačkami. Že na to doplácení, je přirozené. Ale přes to počet takových nadšenců se množí. Autor článku Reformy zle se rozhořčuje nad školským disciplinárním řádem, jenž cosi mluví o povinné účtce žáků k profesorům. Ujišťuji ho, že to studenti neberou tak tragicky. Velká většina studentů ani disciplinárního řádu pořádně nezná, a profesori — aspoň mladí — ani se neopovazují o něm mluvit. Ostatně disciplinární řád je jediným zákoníkem, velmi nedostatečným, pro střední školu. Demokratický duch nezmizel — bohudíky —, ale naplnil školu, pokud to šlo. Všechno už tu bylo a leccos se zkusilo hned po převratě. Ale kázeň je nutná v každé společnosti, tím více ve škole. Zde není absolutně možno, aby

každý hned se svou trochou spěchal do mlýna, zde sice je nezbytná spolupráce, spolomyšlení, ale také kázeň a autorita. Střední škola zná pro dobrého učitele velmi málo trestů. Jsou to vlastně jen napsání do třídní knihy, třídní a ředitelská důtka a karcery. Z těch se často nic nehodí pro potrestání vinníka.

Leckterým trestem trpí více rodiče než jejich dítě. Srovnáme pravomoc velitele roty nad dospělými lidmi a pravomoc profesora nad dětmi. Vidíme, že středoškolský učitel je odkázán vlastně jen úplně na váhu a vliv své osoby. Středoškolští studenti nejsou také dnešní, zejména ve větších městech. Mladí místo autokritiky rádo se posmívá a zejména dnes nemá již sentimentální hrůzy a strachu před každým profesorem. Naopak, opakují, profesor rozhodne sám svou osobností, bude-li mít před třídou autoritu nebo ne. Žádný disciplinární řád v černých deskách a žádné úvodní paragrafy mu nic nepomohou, bude-li se zdátí třídě slabý nebo směšný.

Vina není, jak se pisatel Reformy domnívá, jen na profesorech. Naopak. Řekl jsem již, že dnes mnozí se profesori, kteří spolu se svými žáky hrají tenis, divadlo, tančují a chodí pilně na výlety. Jestliže však tomu vždy nebylo, nelze se diviti. Strach, aby jen několik z těch, s nimiž jsem včera prohrál love sadou nebo s nimiž jsem tancoval poněkud neohrabaně, zneužil mimoškolského styku k nemožné důvěrnosti ve třídě. Některí domnívají se, že hrají-li v pátek se mnou kopanou, nemusí se na sobotu učit. Moje tanečnice z minulé právě noci neostýchají si koketně pokládat hlavy na lavici k sladkému dřímání. Můj otec ze studentské scény dívá se na mne otcovsky i z lavice septimána. Udržeti dobrou kázeň, nezbytnou pro každou úspěšnou práci, je za těchto okolností mnohem těžší než tehdy, kdy tohoto mimoškolského styku není. Volná škola ovšem už také byla, ale i její konce jsou známy.

Všechno to ovšem dobrého učitele nesmí odraditi. Není však divu, jestliže mnozí zhořknou, když se zklamou. Mladí často je bezohledně a dovede ranití zrovna tak, jako dospělý člověk zraní dítě.

Dobře však bylo ukázáno na velmi důležitou složku každé středoškolské reformy. Jsem z těch, kteří si od ní příliš mnoho neslibují. Neboť nelze rychle změnit dva nejdůležitější školské činitele: učitele a žáka. Ti jaksí jsou dáni svými schopnostmi a možnostmi, které se nedají překročit. Žádná osnova ani učebnice neznamená nic proti možnostem, které má ve své hodině učitel ve způsobu pobírání látky. Dnes je jedna osnova a jedna kniha a tisíc způsobů a druhů vyučování.

Je totiž každý učitel jiný. Profesor Kádner vtípně vypočítal, jaké všechny vlastnosti musí mít dobrý učitel. Vzbuzuje to úsměv, co všechno se žádá. Býti dobrým vychovatelem a učitelem je velmi těžký úkol. Jestliže mnozí učitelé z profese nejsou správnými profesionály, je to proto, že prostě takových lidí, kteří by měli aspoň většinu žádaných vlastností, je málo. Musíme se tedy spokojiti alespoň s relativně nejlepšími. Pedagogika je především uměním, věcí vtipu a taktu. Je pravda, že z university přicházejí kandidáti učiti bez špetky praxe. Ale té brzy získají, za několik týdnů už se uplatňují, bez ohledu na všechny teorie, jejich osobní vlastnosti a schopnosti. Je zde instituce uvádění v úřad učitelský, jsou zde inspekce uvádějícího a ředitele, kteří jsou s mladým učitelem ve styku a na leccos ho upozorní. Přece však hodina každého učitele má svůj zvláštní ráz, daný osobností profesora. Uplatňují se pak po stránce pedagogické ty stránky osobnosti, jež jsou vrozené a jimž je těžko se učiti.

Jestliže tedy mnohým chybějí některé ony vlastnosti, jež na dobrých učitelích žádáme, nelze upřít profesorům dobrou vůli, jimi býti. Případ napilého profesora je věcí docela mimořádně ojedinělou. Na profesuru jdou poctiví studenti, ne z touhy po pohodlném životě, ale z touhy býti lepšími učiteli, než měli sami. Pohodlnost učitelského života je ovšem pochybná. Krásné jsou prázdniny. Ale není jich třeba? Sedával jsem také mnoho měsíců v kanceláři a dovedu oceniti dobře rozdíl jednoduché frekvence tam a ve škole. Možno říci: čím více hodin, tím horší. Jestliže je učitel unaven, je vyučování celé pokázeno. Laik si myslí, že učitel si odučí 3 nebo 4 hodiny dopoledne a na školu si ani nevzpomene. Mohu ho ujistiti, že se mylí. Připraviti si dobrou, účelně promyšlenou hodinu, není věcí několika minut. A hodina vyučování není obyčejnou pracovní hodinou. Kdo nemá silně

nervy a vrozený optimismus, spojený s láskou k dětem, brzo se zklame. Vidí často, že mnohým studentům jde o spoustu jiného než upřímný, slušný poměr. Je-li pak v třídě jen několik individuí, povahou nedobrych, dovede celá třída vytvořit pro učitele atmosféru nedůvěry a napětí. Líbí-li literatura typu ukrutných profesorů, trýznících své žáky, vytvoří snad i typ učitele, žáky týraného.

Provést něco kantoru, třeba dost drsnému, má dosud mezi studentstvem vysoký kurs. Studenti ovšem vědí, jako my jsme to věděli, kde si co mohou dovolit. Nevybírají si tedy rázného a přísného profesora, ale slabého a zatrpklého člověka. Zeptejte se takového, zda by si zvolil učitelský, přepohodlný úřad.

Ovšem, namítnete se, takový člověk nemá učit. Ale kde vzít lepší? Jestliže učitelský život má tolik předností, proč nepřítahuje nejlepší? Tvrdím, že lepší učitelé nejsou. Mnohý, jenž neobstojí pod dlouholetým pozorováním třiceti párů očí a očí interesovaných jejich příbuzných, obstál by docela dobře jinde, na jiném místě v životě. V osmnácti letech je nutno se rozhodnout. Po vystudování university není pro filosofa žádná jiná možnost, nežli učit. Kdo pozná na sobě, že se nehodí za učitele, poznáním tím již nic nemění. Zůstane učitelem na celý život, a od jeho katedry zaznívají zhořklé, trpké tóny, které mladí právem nemá rádo.

Každý učitel, jak myslím Karel Čapek napsal, má být aspoň v koutku své nebohé duše také ještě klukem, aby klukům dobře rozuměl. Dnešní učitel musí znát sestavy našich fotbalových leaderů a výsledky utkání našeho mužstva v Davis cupu, sledovat zájmy svých svěřenců a při tom je vést po zájmech svých. Že by on mohl příliš vychovávat, není možno zejména ve velkém městě, kde působí na mladou vnímavou duši spousta jiných výchovných činitelů a kde žák vidí svého učitele jen v hodině, kde není času nazbyt. Poněkud jinak je to již v malém městě, kde učitel může působit i příkladným životem. Ale tu je právě také vidět, jak zodpovědný je to úkol, učit a vychovávat.

Co nelze upřít profesorům, je jejich nejlepší vůle. V tom autor Reformy svým paušálním odsouzením jim nejvíce křivdí. Že typ profesorů s uniformou, námi vysmívanou, a s postojem, nesnášejícím jakékoli přiblížení, mizí, je mi ze zkušenosti jasno. Demokracie, pokud je možná, do školy už vešla v mnohých učitelích.

Již existují profesori bez přivěšeného deštníku a zapomenutých klobouků. Již jsou dokonce takoví, na nichž byste ani nepoznal, že to jsou kantoři. Mají rádi děti včetně rošťáků a činí se, seč mohou. Ale i ti poznávají, že při nejlepší snaze a vůli nejsou nejlepšími učiteli, neboť, být dobrým učitelem a vychovatelem, opakují, je úkol přetěžký.

Ph. dr. Ferd. Smrčka.

Sokol Vodička.

Vážený pane Adlofe!

Vaši oblíbeně těší se statistika. Jest sice známo, že statistika je meď dvojsečný, ale konečně je to přece jen něco objektivního, je-li dělána poctivě a jsou brána v úvahu ne čísla absolutní, ale mnohem důležitější čísla relativní při volbě správného měřítka. Ve Vaší statistice z říše slovanské by byla ta čísla relativní též vítanější, než absolutní čísla Vámi místy uváděná, ale o to zde nebudu. Jde o ten článek o Sokole, tenisu a rekordech a stanovisku zdravotním. Tu by bylo velmi záslužno, kdybyste se pokusil stanovit statisticky tato data:

1. Kolik je tenisových dvorců sokolských?
2. Kolik sokolů hraje pravidelně tenis (absolutně a v %)?
3. Kolik sportmenů netenistů hraje pravidelně tenis. Absolutně i relativně.

4. Kolik jiných lidí hraje u nás pravidelně tenis.

5. Bylo-li by možno získati tato čísla i se zřetelem na venkov a vsi kde se tenis pochopitelně nehraje; a se zřetelem na města aspoň od 4000 obyvatel výše.

6. Kolik stojí tenis průměrně hráče u těchto jednotlivých druhů obyvatel. Zda namnoze Sokol neumožňuje hrát i těm, kteří by z důvodů finančních a jiných vůbec tenis hrát nemohli.

Dále dovolte mně otázky i k tomu Sokolu Vodičkovi. Snad by učinil nadprůměrně nadaný skokan Vodička nejlépe, kdyby šel do lehkotletického klubu. (Jak velká řada nejlepších našich atletů vyšla ze Sokola a je hrda na svoji sokolskou výchovu a Sokol hrd na něj Hle, opět příležitost ke statistice!) Proč by nemohly speciální sportovní kluby a Sokol jíti vedle sebe, vždyť celkem snaží se o podobné, ale v různých směrech. Já pro sebe, i jako lékař, rozhodnu se pro tělovýchovu spíše sokolskou bez snahy po těch rekordech. Zda není pro náš národ tisíckrát důležitější, že nám Sokol snaží se vychováti mladé lidi tělesně i duševně vyrovnané, než aby třeba mnohokrát letěla naše vlajka vzhůru na stožár vítězů na různých sportovních podnikcích mezinárodních, které — jak všeobecně známo — jsou spíše podivánou, obchodem a vším jiným, než skutečnou tělovýchovou. Či myslíte, že zdraví národa se měří počtem dosažených rekordů a číslem přeskočených centimetrů? A nebude snad nakonec Vodička šťastnější a sportovně pro i lepší, bude-li tím průměrným cvičencem, než na jednu či dvě sezony mezinárodním rekordmanem — což konečně je nutně dnes vždy jen zakrytý professionalismus se všemi nečinnostmi a pokřivením charakteru. Sotva asi bude mít totiž náš Vodička za tatínka lorda, aby se mohl věnovat tolik, nebo j e n treningu, jak takový internacionál musí, má-li být ve formě. — Zkuste tedy zachytit statisticky, co činí Sokol svoji všeobecnou (t. j. co nejvíce a nejšířší kruhy zahrnující) a všestrannou (t. j. všechnu tělovýchovu provádějící) výchovou, užívaje závodění jen jako koření, ne jako cíle. Jako lékař odpovídám Vám na Vaši otázku konečnou: Pro známost čs. vlajky učinil sice Karel Koželuh více než Vodička-amatér všestrannosti, ale pro národ zásada všestranné prostřednosti, správně řečeno: „co nejvyššího průměru“, je mnohem důležitější.

A nakonec, jaký má význam, píše-li se o gymnastickém výkonu v cizích listech petitem či ne? Ve Španělech píší o býčích zápasech a nestarají se o svět. Baskové o pelotě. Má to snad nějaký význam, jde-li o sport světově modní, či ne? Anglosasové udávají tón; jsou to lidé dlouhonozí, štíhlí, hodí se jim proto lehká atletika, kde vynikají. U nás převládá typ muskulární, vynikáme v tělocviku, vzpírání břemen, těžké atletice. Píše-li se o tom v cizině petitem či ne, není přece žádným měřítkem zdravotnické či sportovní ceny toho či onoho výkonu a posuzování podle tohoto měřítka je prostým nemyslným kopírováním ciziny. V cizině a všude je na př. vysoce populární box; zápasu o mistrovství světa i u nás věnovány hlavní stránky deníků a každé dítě ví, kdo je mistrem světa v těžké váze. Podle Vašeho měřítka: přední stránka — zadní stránka a petít — by byl tedy box na prvním místě, šerm by se proti němu krčil někde docela vzadu s tělocvikem. A přece esteticky, sportovně, duševně i zdravotnický je šerm mnohem ušlechtilější a lepší než box. Nechci říci, že sport rohovnický sám o sobě je něco nízkého, ale rozhodně děkuje za svoji popularitu právě nižším a v každém případě nesportovním zálibám davu. Reklama, sázky a podivána na rvačku plní tam stadiony, zatím co na šermiřském turnaji se tisíci sotva 10—50 zvědavců. Bohudík pro čistotu sportu, neboť popularita sportu bohužel je obyčejně zkázou jeho čistoty a ničím zdravotnickou, výchovnou i mravní stránku, i sportovní jeho hodnoty.

26./VIII. 30.

Váš

Dr. Kabelík.

Velký výběr

plnicích per
(Parker, Wagner, Waterman, Astoria, Mont Blanc atd.),

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:

K. Wágner, Brno-Česka 16.